

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Полицијска овлашћења на спортским
догађајима**

(Мастер рад)

Ментор:

Проф. др Предраг Димитријевић

Студент:

Никола Стојковић М002/19-УП

Ниш, 2020.год.

САДРЖАЈ:

I.	УВОД.....	4
1.1.	Предмет мастер рада.....	5
1.2.	Циљ.....	6
1.3.	Значај.....	6
1.4.	Основне хипотезе рада.....	6
1.5.	Методи истраживања.....	7
II.	ТЕОРИЈСКА ОСНОВА ПОЛИЦИЈСКИХ ОВЛАШЋЕЊА.....	8
2.1.	Насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу у Кривичном законнику РС.....	10
III.	ИСТОРИЈАТ НАСИЉА НА СПОРТСКИМ ДОГАЂАЈИМА.....	13
IV.	СПОРТСКА ПОЛИЦИЈА ПРОТИВ ХУЛИГАНА.....	15
4.1.	Улога полиције на подручју спречавања насиља и недоличног понашања на јавним скуповима и спортским приредбама.....	17
4.2.	Мера безбедности (заштитна мера) „Забрана присуствовања одређеним спортским приредбама“ и овлашћења полиције на сузбијању насиља на спортским приредбама.....	24
V.	ОБАВЕШТАЈНИ РАД УСМЕРЕН ПРЕМА НАВИЈАЧКИМ ГРУПАМА.....	26
VI.	ПРЕВЕНТИВНЕ МЕРЕ У ОДНОСУ НА ДОГАЂАЈ.....	30
6.1.	Превентивне мере у односу на запослене који учествују у организацији манифестације.....	32
VII.	ЕВРОПСКО ПРАВО-СПРАЗУМИ И ПРОПИСИ О СПРЕЧАВАЊУ НАСИЉА И НЕДОЛИЧНОГ ПОНАШАЊА НА СПОРТСКИМ ПРИРЕДБАМА.....	34
7.1.	Европски споразум о насиљу и недоличном понашању гледалаца.....	34
7.2.	Препорука бр. 3/87 - „О Полицијској сарадњи“.....	41
7.3.	Препорука бр.1/88 - „О Саветодавним полицијским «Маркирантима»".....	42
7.4.	Препорука о коришћењу стандардних образаца за размену полицијских обавештења поводом високо ризичних спортских догађаја (Т-РВ/97/1).....	42
7.5.	Препорука бр. 2/88 - „О припремама за велике догађаје“.....	43
VIII.	УЛОГА ДРЖАВНИХ ОРГАНА И ДРУГИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У СУЗБИЈАЊУ НАСИЉА НА СПОРТСКИМ ПРИРЕДБАМА И ЈАВНИМ СКУПОВИМА.....	44
8.1.	Улога организатора јавног скупа или спортске приредбе.....	46
8.2.	Улога тужилаштва и суда.....	50
IX.	ЗАПАДНИ БАЛКАН И ЈАЗ НА КОЈИ СЕ СТАЛНО ОСВРЋЕМО.....	52

9.1. Закон о спорту у Босни и Херцеговини	54
9.2. Превенција насиља на спортским догађајима у Црној Гори	59
9.3. Полицијска овлашћења у Републици Словенији као средство за смањење насиља на спортским догађајима.....	60
X. ЗАКЉУЧАК	65
ЛИТЕРАТУРА.....	66
САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ.....	69
SUMMARY AND KEY WORDS.....	71
БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ.....	73

I. УВОД

Обезбеђење спортских приредби и спречавање нереда на њима није уопште једноставан задатак. Агресија гледалаца је често један од проблема које полиција мора да узме у обзир приликом обезбеђења спортских приредби. Полицијске снаге су приморане да успоставе равнотежу интереса различитих странака (власника клубова, спортских савеза, навијача, власника угоститељских објеката, медијских кућа и др.). Очигледно полиција не може да задовољи интересе свих субјеката. Било би нереално очекивати да се власници или управе клубова одрекну својих навијача¹.

Насиље се може видети на готово свим спортским приредбама, али се оно највише везује за фудбал. Степени насиља су различити и они зависе од многих фактора, у зависности од врсте спортског догађаја. Сви ти фактори морају се узети у обзир приликом планирања, обезбеђења спортске манифестације и превенције насиља. Приликом испољавања насиља на спортским приредбама, насиље се може манифестовати кроз неколико облика:

- 1) физички напад на учеснике спортске приредбе, односно физички обрачун између учесника на спортској приредби;
- 2) бацање предмета на спортски терен или у гледалиште;
- 3) уношење у спортски објекат обележја којима се вређају национална, расна, верска или друга осећања или на други начин изазива мржња или нетрпељивости која може да доведе до физичких сукоба;
- 4) оштећење спортског објекта, опреме, уређаја и инсталација на спортском објекту на коме се одржава спортска приредба;
- 5) изазивање нереда или уништавање имовине приликом доласка, односно одласка са спортске приредбе или у спортском објекту, ремећење тока спортске приредбе, угрожавање безбедности учесника спортске приредбе или трећих лица;
- 6) неовлашћени улазак на спортски терен, односно у службене просторије и службене пролазе спортског објекта или у део гледалишта спортског објекта који је намењен противничким навијачима;

¹ Службени лист СФРЈ-Међународни уговори, бр. 9/90, од 01.03.1990. године

- 7) покушај уношења, односно уношење у спортски објекат, поседовање или употреба алкохола или других опојних средстава;
- 8) покушај уношења, односно уношење у спортски објекат или коришћење пиротехничких средстава и других предмета и средстава којима може да се угрози безбедност учесникау спортској приредби или омета њен ток;
- 9) паљење навијачких реквизита или других предмета, и
- 10) ношење навијачких шалова, капа или других предмета у намери да се скрива идентитет лица.²

1.1. Предмет мастер рада

На спортским догађајима како у Србији тако и у свету веома је распрострањено насиље како на трибинама тако и на самом игралишту , различитим законским прописима уређени су посебни режими којима се регулишу овлашћења полиције на спортским манифестацијама, као и овлашћења осталих лица којима је дужност и обавеза да обезбеде сигурност гледалаца на спортским догађајима.

Законска решења која се односе на овлашћења полиције на спортским догађајима садржана су у Закону о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама /“Сл. Гласник РС“, бр. 67/2003, 101/2005, 90/2007, 72/2009 , 111/2009, 104/2013 и 87/2018 године. Спортске приредбе у смислу овог закона јесу спортска такмичења и спортске манифестације. Мере које предузимају надлежни државни органи су следеће:

- да се наложи групама навијача кретање одређеним правцем приликом доласка, односно одласка из спортског објекта;
- да се наложи организатору спортске приредбе отклањање уочених недостатака спортског објекта или пропуста у организацији посебно ако се ради о недостацима у току спортске приредбе, а који у значајној мери могу угрозити безбедност учесника спортске приредбе;
- спречи долазак у место одигравања спортске приредбе или забрани улазак на спортску приредбу , односно удаљи са спортског објекта лице

² Чл. 4. Закона о изменама и допунама закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, Службени гласник Републике Србије, бр. 111, од 29.12.2009. године

из чијег се понашања може закључити да је склоно насилничком и недоличном понашању.

1.2. Циљ

Циљ мастер рада јесте да се укаже на овлашћења која има полиција али и други надлежни државни органи на спортским догађајима у Србији али и у другим земљама широм европе како би спречили насиље или умањили насиље колико год је могуће.

1.3. Значај

На основу овако постављеног предмета и циља рада произилази и његов теоријски али и практични значај. Теоријски значај обрађивање теме кроз мастер рад јесте да се анализирају законска решења везана за овлашћења полиције у Србији и широм европе, као и анализирање самог насиља које се јавља на спортским приредбама.

Практични значај обрађивање теме јесте да се кроз уназад неколико година анализира само насиље које се јавља пре свега на фудбалским утакмицама, али и на осталим спортским манифестацијама и како полиција реагује на сва та насиља као и за којим решењима трагати како би се само насиље искоренило и гледаоци осећали безбедно на трибинама.

1.4. Основне хипотезе рада

- 1) Насиље на спортским манифестацијама регулисана је различитим законским решењима;
- 2) Већа овлашћења полиције доводи до смањења насиља;
- 3) Ригорозније казне за насилнике доводи такође до смањења насиља на спортским догађајима;
- 4) Повећана одговорност организатора спортске манифестације.

1.5. Методи истраживања

Методе које ће се при истраживању примењивати:

- методе и технике прикупљања података,
- нормативни и догматски метод,
- упоредно- правни метод.

II. ТЕОРИЈСКА ОСНОВА ПОЛИЦИЈСКИХ ОВЛАШЋЕЊА

Полицијска овлашћења имају неке заједичке карактеристике. Прво, полицијска овлашћења се, без изузетака, утврђују законом као таква (полицијска). Значи, полицијска овлашћења се не могу утврђивати актима ниже правне снаге од закона.

Друго, полицијска овлашћења можемо разликовати од других овлашћења полиције утврђених, такође, законом (која нису полицијска овлашћења по својој природи и карактеру, због чега ни законом нису утврђена као полицијска овлашћења, већ само као овлашћења). И њих примењује полиција, али се не означавају као полицијска овлашћења.

Следство томе, само полицијска овлашћења се суштински разликују од административних и сличних овлашћења полиције и државне управе, за која се не може рећи да су по својој природи и карактеру полицијска. Треће, полицијска овлашћења у нашем правном поретку односе се на МУП, министра унутрашњих послова, полицију, директора полиције, од њих овлашћене полицијске службенике или друга овлашћења службена лица.

Ову „распodelу овлашћења“ треба разумети као условну, јер се увек ради о законским овлашћењима полиције која се реализују преко одређених функционера или појединих припадника полиције.

Четврто, полицијско овлашћење подразумева и дужност примене. Када су за примену овлашћења испуњене све претпоставке, тј. стекли су се законом и другим прописом предвиђени услови, полицијски службеник је дужан да интервенише. У томе има и одређену слободу (принцип оцењивања, опортунитета).

Пето, полицијска овлашћења утврђују се различитим законским формулацијама које се односе на носиоца овлашћења („дужан је“, „обавезан је“, „има право“, „може“ и сл.), али увек се ради о дужности да се примени овлашћење, а унеколико различите формулације могу се свести на правно-техничко питање. На пример, полицијски службеник дужан је пре употребе одређеног средства принуде да упозори лице да ће то средство употребити према њему.

Према томе, појам дужност у законском тексту може означавати све сасвим различите ствари. Прва је дужност полицијског службеника да примени овлашћења јер

су се за то стекли услови, реални (објективни) на које полицијски службеник не може или више не може утицати превентивним или другим поступањем.

Друга је дужност полицијског службеника да нешто учини пре примене овлашћења, тј. то је услов који он мора да испуни да би овлашћење применио у складу са законом и другим прописом. Седмо, полицијска овлашћења, по правилу, захтевају и ближу подзаконску разраду, а целискодна је и разрада правила струке о примени овлашћења путем давања упутстава и других интерних општих аката³.

Врсте полицијских овлашћења:

- 1) Упозорење и наређење
- 2) Провера и утврђивање идентитета лица и идентификација предмета
- 3) Позивање
- 4) Довођење
- 5) Задржавање лица и привремено ограничење слободе кретања
- 6) Тражење обавештења
- 7) Привремено одузимање предмета
- 8) Преглед просторија, објеката и документације и противтерористички преглед
- 9) Зауостављање и преглед лица, предмета и саобраћајних средстава
- 10) Обезбеђење и преглед места догађаја
- 11) Употреба туђег саобраћајног средства и средства везе
- 12) Пријем пријава о учињеном кривичном делу
- 13) Јавно расписивања награде
- 14) Снимање на јавним местима
- 15) Полиграфско тестирање
- 16) Полицијско опажање (опсервирање)
- 17) Трагање за лицима и предметима
- 18) Заштита жртава кривичних дела и других лица
- 19) Прикупљање, обрада и коришћење личних података
- 20) Мере циљане потраге⁴

³ Милетић С, Југовић С., Право унутрашњих послова, Београд 2016

⁴ Исто, Милетић С, Југовић С., Право унутрашњих послова, Београд 2016

2.1. Насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу у Кривичном законнику РС

Законом о изменама и допунама Кривичног законика⁵ (ЗИД КЗ) из септембра 2009. године престао је да важи члан 20 ЗСННПСП којим је било инкриминисано кривично дело „насилничко понашање на спортској приредби“. У члану 189 КЗ, у прелазним и завршним одредбама, у тачки 3 предвиђено је да даном ступања на снагу Законика престаје да важи члан 20 ЗСННПСП.

У систематизацији Посебног дела КЗ кривично дело насилничко понашање на спортској приредби“ налази своје место у одредби члана 344а. Све остале одредбе ЗСННПСП су остале на снази. Законом о изменама и допунама Кривичног законика из децембра 2009. године⁶ члан 344а је значајно измењен, и то тако што је криминална зона проширена јер се кривично дело сада односи на све јавне скупове, а не само спортске приредбе.

Према неким ауторима ова измена била је сасвим оправдана, јер су оваква понашања, иако се сада дешавају на спортским приредбама, могућа и дешавала су се и на другим јавним скуповима (митинзи, концерти, приредбе), па би било потпуно нелогично да иста понашања на спортској приредби и на неком другом јавном скупу, са истим или сличним могућим последицама, буду различито третирана и да повлаче различиту врсту одговорности и различито кажњавање.⁷

Међутим, поставља се питање да ли је било потребно посебно наглашавати спортску приредбу у овом члану КЗ зато што по Закону о окупљању грађана⁸ (ЗООГ) и спортска приредба спада у одређену врсту јавног скупа. Наиме, члан 2 ЗООГ гласи:

¹ Службени гласник РС, бр. 72/09.

⁶ Службени гласник РС, бр. 111/09.

³ Ђорђевић Ђ., Прекршајно право, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2010, стр. 35

⁴ Службени гласник Републике Србије, бр. 51/92, 53/93, 67/93, и 48/94, Службени лист СРЈ, бр. 21/2001 – одлука Савезног уставног суда и Службени гласник Републике Србије, бр 101/2005 – др. закон.

„Окупљањем грађана, у смислу овог закона, сматра се сазивање и одржавање збора или другог скупа на за то примереном простору (у даљем тексту „јавни скуп“).

Простором примереним за јавни скуп сматра се простор који је приступачан и погодан за окупљање лица чији број и идентитет нису унапред одређени и на коме окупљање грађана не доводи до ометања јавног саобраћаја, угрожавања здравља, јавног морала или безбедности људи и имовине.“

Ставом 3 истог члана ЗООГ прописано је да се „простором примереним за јавни скуп сматра и простор на коме се одвија јавно саобраћај превозним средствима када је могуће додатним мерама обезбедити привремену измену режима саобраћаја, као и заштиту здравља и безбедности људи и имовине, за шта се обезбеђују средства у складу са овим законом“.

Основни облик кривичног дела који је прописан у ставу 1 члана 344а КЗ чини онај ко физички нападне или се физички обрачунава са учесницима спортске приредбе или јавног скупа, врши насиље или оштећује имовину веће вредности приликом доласка или одласка са спортске приредбе или јавног скупа, унесе у спортски објект или баца на спортски терен, међу гледаоце или учеснике јавног скупа предмете, пиротехничка средства или друге експлозивне, запаљиве или штетне супстанце које могу да изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе или јавног скупа, неовлашћено уђе на спортски терен или део гледалишта намењен противничким навијачима и изазове насиље, оштећује спортски објект, његову опрему, уређаје и инсталације, својим понашањем или паролама на спортској приредби или јавном скупу изазива националну, расну, верску или другу мржњу или нетрпељивост засновану на неком дискриминаторном основу услед чега дође до насиља или физичког обрачуна са учесницима.

Заштитни објект кривичног дела насилничког понашања на спортској приредби или јавном скупу нису живот и тело појединаца који присуствују спортској приредби, односно јавном скупу, већ су то сигурност и безбедност свих учесника спортске приредбе од насиља којим би сви учесници спортске приредбе или јавног скупа могли бити изложени, те се у том погледу ово кривично дело разликује од кривичних дела против живота и тела. Радњу извршења представљају следеће делатности:

- 1) физички напад или физички обрачун са учесницима спортске приредбе или јавног скупа,
- 2) вршење насиља,

- 3) оштећење имовине веће вредности приликом доласка или одласка са спортске приредбе или јавног скупа,
- 4) уношење у спортски објекат и бацање међу гледаоцима предмета, пиротехничких средстава или других експлозивних, запаљивих или штетних супстанци које могу да изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе или јавног скупа,
- 5) неовлашћени улазак на спортски терен или део гледалишта намењен противничким навијачима и изазивање насиља,
- 6) оштећење спортског објекта, његове опреме, уређаја и инсталација и
- 7) одређеним понашањем или паролама на спортској приредби или јавном скупу изазивање националне, расне, верске или друге мржње или нетрпељивости засноване на неком дискриминаторском основу услед чега дође до насиља или физичког обрачуна са учесницима⁹.

⁹ Окиљевић, О; Нормативна техника и методологија стварања правних норми, Просвета, Београд, 2011

III. ИСТОРИЈАТ НАСИЉА НА СПОРТСКИМ ДОГАЂАЈИМА

Историјски гледано након завршетка Првог светског рата, насиље у спорту добија одређено политичко значење. Наиме, то се поготово исказивало у сусрету фудбалских репрезентација земаља који су биле на супростављеним странама у рату.

У таквим ситуацијама победник на спортском терену није био само бољи спортски ривал, већ се сматрало да је његова земља јача и успешнија од оне која је побеђена.¹⁰ У другој половини XX века долази до све израженијег испољавања насиља на спортским приредбама, а чије се последице и данас памте и може се слободно рећи да и опомињу.

Ти догађаји ће бити „црним“ словима уписани у историји, а поготово у историју спорта. Одлучио сам да издвојим догађаје, односно спортске приредбе, које су обележили трагични исходи хулигана и њиховог насиља. Ти најтрагичнији догађаји су следећи:

Догађај који је до тад био незамислив, да једна спортска утакмица буде повод оружаног сукоба, догодио се 1969. Године. „Фудбалски рат“ представља једнонедељни оружани сукоб између Хондураса и Салвадора вођен те године. Спортска утакмица између фудбалских репрезентација Хондураса и Салвадора у квалификацијама за Светско првенство 1970. године завршена је насиљем навијача на стадиону. Та спортска приредба се одржавала у Мексику (неутрални терен) из разлога већ напетих политичких односа између ових земаља.

Оно што свакако представља симбол трагедије на спортским манифестацијама је „Хејсел“ из 1985. године. Трагедија је добила назив по стадиону „Хејселу“ у Бриселу, у Белгији. Ту се одиграла финална утакмица тадашњег најпретижнијег фудбалског такмичења, Купа европских шампиона, између енглеског ФК „Ливерпул“ и италијанског „ФК Јувентус“.

Инциденти су започети тако што су присталице „Ливерпула“ пробиле заштитну ограду и сабиле навијаче „Јувентуса“ у крај трибине на коју су се ови налазили. Огромни физички притисак на трибину проузроковао је пад зида од 3м, где је већина људи погинула. Након тога долази до огромне ескалације насиља на овој спортској приредби, у обрачуну између супротстављених хулигана се користе ножеви и

¹⁰ Ђорић М., *op cit.*, 105.

каменице, а долази до огромног стампеда људи, који је такође однео одређени број жртава.

Укупан број жртава ове „ утакмице“ износи 96 људи. За ову трагедију се може рећи и да је одређена прекретница¹¹ у смислу супростављења хулиганизму, схватање његовог опасности и начина на који се мора приступити овом озбиљном безбедоносном проблему.¹²

Иако се насиље на спортским приредбама, односно најчешће на фудбалским утакмицама, везује за Енглеску, то данас није више правило. Та појава одавно је изашла из оквира „острва“ и постала универзална у готово читавом свету.¹³ Насиљу на спортским приредбама доприносе и различите економске, политичке и социјалне прилике које у одређеном тренутку постоје у једној држави, односно друштву.¹⁴

¹¹ Енглески клубови су искључени из свих европских такмичења на период од пет година. Маргарет Тачер, тадашња премијерка Велике Британије, основала је ткз „ратни кабинет“ за борбу против хулиганизма.

¹² Galindo J., La tragedia de Heysel en la final Juventus-Liverpool (1985)

¹³ Ђорић М., *op.cit.*, 102.

¹⁴ Милојевић С. et al., *op.cit.*, 16

IV. СПОРТСКА ПОЛИЦИЈА ПРОТИВ ХУЛИГАНА

Према препоруци Савета Европе, у априлу ове године основан је Национални фудбалско-информациони центар, познатији као спортска полиција. Насиље на спортским теренима и око њих је озбиљан безбедносни проблем у многим европским земљама. Једна од препорука Уефе јесте да и српска полиција треба да сарађује са полицијским експертима за безбедност на фудбалским утакмицама земаља Европске уније.

"Колеге из Европе пренеће нам најбоља искуства позитивне праксе у земљама које су спречиле, односно искорениле или довеле на неки минимум проблеме насиља и недоличног понашања на спортским приредбама", навео је начелник Одељења за праћење и спречавање насиља на спортским приредбама МУП-а Александар Гаргента.

Српске полицајце већ обучавају колеге из Холандије, која још од 1985. године има такозвану фудбалску полицију. Полицијски одсеци који се баве тим проблемом постоје у Београду, Новом Саду, Нишу и Крагујевцу, а у свакој полицијској станици постоји особа задужена да прикупља податке о навијачима, иде са њима на гостовања и сарађује са клубовима.

Генерални секретар Фудбалског савеза Србије Зоран Лаковић каже да имају дневну кореспонденцију и комуникацију са навијачима, односно навијачким групама. Према његовим речима, од следеће године, Уефа у својим правилницима прописује посебно радно место у сваком клубу и у сваком савезу који ће бити тзв. официр за сарадњу са навијачима.

Истраживања Цесида и Београдског центра за безбедносну политику показују да постоји 10 одсто људи који су увек спремни на антисоцијално понашање, укључујући и хулиганске испаде на спортским такмичењима. Више узрока проблема Председник Удружења судија за прекршаје Зоран Пашалић навео је да она лица која чине насиље на спортским приредбама углавном то чине и у свакодневном животу.

"То је област јавног реда и мира која се евидентира заједно. Довољан је податак да после саобраћајних прекршаја најбројнији буду прекршаји из области јавног реда и мира", каже Пашалић. Марко Савковић из Београдског центра за безбедносну политику наглашава да узрок проблема није само један. "Једно решење јесте, свакако, строжа казнена политика, друго је брже решавање предмета који се већ налазе пред судовима,

треће је увезивање свих кључних актера, а то се у једном делу већ догодило кроз Савет који има једну своју оперативну димензију", наводи Савковић.

Према његовим речима, важно је сарађивати и са оним групама које постоје у оквиру навијачких покрета а које не пропагирају насиље. Неке земље и даље воде борбу са хулиганима, док су поједине те проблеме успешно решиле. Њихова искуства су добродошла, као и размена података преко европског Информационог центра, у који су укључене 33 земље¹⁵.

¹⁵ <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/983286/sportska-policija-protiv-huligana.html>, датум посете 02.04.2020 године.

4.1. Улога полиције на подручју спречавања насиља и недоличног понашања на јавним скуповима и спортским приредбама

Полиција обавља најсложеније послове усмерене на очување и унапређење система безбедности у држави. Некада је под полицијском влашћу била обухваћена војска и државна администрација, што данас није случај.

Запажену улогу у прецизирању полицијских дужности одиграо је и немачки писац Роберт фон Мол. Овај аутор полицијске дужности дели у три категорије:

1. „оне, којима је циљ старање о физичкој личности грађана,
2. оне, које се старају о њиховој духовној личности, и
3. оне, које се баве односима грађана према материјалном свету“.¹⁶

У савременој перспективи улога и значај полиције опредељени су у релевантним међународним и регионалним правним инструментима с једне стране, и важећим уставним, законским и подзаконским прописима с друге стране.¹⁷ У складу са својим уставним и законским надлежностима полиција у Србији предузима све неопходне активности и конкретне мере у правцу осигуравања потребног нивоа безбедности свих грађана и државних институција.

На подручју насиља и недоличног понашања на јавним скуповима и спортским приредбама од посебног значаја су оне организационе јединице полиције које су непосредно укључене у сузбијање ове врсте насиља.

Организациона шема МУП-а Републике Србије је врло разграната са великим бројем различитих управа, одељења, полицијских управа, испостава и станица. То додатно говори о обиму, садржају, систему одговорности и донетима полицијског посла. Иако је велики део кадровских и других капацитета полиције укључен у сузбијање насиља и недоличног понашања на јавним скуповима и спортским приредбама, одређене организационе јединице су искључиво надлежне за ову врсту насиља.

¹⁶ Алексић Ж., Јоксић И., *Откривање и кажњавање злочина у Србији*, Глосаријум, Београд, 2013, стр. 13.

¹⁷ Постојећа организациона структура МУП-а Републике Србије знатно је модификована са променама које су наступиле после 5. октобра 2000. године. Подсећања ради, деведесетих година прошлога века био је присутан потпуно другачији систем организације полиције који се заснивао на наслеђу *ex* Југославије. Отуда можемо рећи да је на нивоу СРЈ постојао тзв. сложени полицијски систем, а да је у свакој од ових држава (СРЈ, РС, РЦГ) био у питању прост полицијски систем. Милетић С., *Полицијско право (прва књига)*, Полицијска академија, Београд, 1997, стр. 214.

Тако, на пример, Жандармерија је организациона јединица Дирекције полиције која, као посебна јединица полиције, планира, организује и извршава најсложеније безбедносне задатке на целој територији Републике Србије, поред осталог, у случају:

- обезбеђења јавног реда и мира у ситуацијама високог ризика,
- успостављање јавног реда и мира нарушеног у већем обиму,
- сузбијање побуна у заводима за извршење кривичних санкција.

Овакве надлежности Жандармерија извршава организовно у четири Одред у Београду, Новом Саду, Нишу и Краљеву. Полицијска Управа за Град Београд - Полицијска бригада је организациона јединица ове полицијске управе која се, као посебна јединица полиције, ангажује:

- у случају нарушавања јавног реда и мира у већем обиму,
- у елементарним непогодама,
- у другим ванредним догађајима,
- редовно обавља послове непосредног обезбеђења одређених објеката и органа Републике на подручју града Београда,
- патролном делатношћу покрива делове Града где то захтевају разлози безбедности,
- врши оперативно-техничке и послове противдиверзионе заштите,
- одржава потребну мобилност и спремност за извршавање безбедносних задатака и
- врши посебне безбедносне задатке у редовним приликама и за случај ванредног стања.

Ове задатке Полицијска бригада извршава са четири батаљона у свом саставу.¹⁸

Управа полиције одговорна за стање и спремност организационих јединица и униформисаних овлашћених службених лица у подручним полицијским управама и другим организационим јединицама полиције који раде на пословима заштите личне и имовинске сигурности грађана, јавног реда и мира итд. На подручју сузбијања насиља и недоличног понашања на јавним скуповима и спортским приредбама од посебне важности је *Одељење за праћење и спречавање насиља на спортским приредбама – Национални фудбалски информациони центар (NFIC)*.

¹⁸ Информатор о раду МУП-а Републике Србије, Београд, децембар 2012, стр. 6.

НФИЦ је одговоран за координацију и побољшање размене информација у вези са фудбалским мечевима међународног карактера. Он функционише као централна и јединствена тачка контакта за размену релевантних информација о фудбалским мечевима међународног карактера и развоја међународне сарадње полиције која се тиче фудбалских мечева.

Улога НФИЦ-а, као посебног тела тј. организационе јединице МУП-а, огледа се у могућности приступања одговарајућим базама података полиције. Између осталих, у њима су евидентирана лица која су била предмет оперативне обраде због вршења насиља и недоличног понашања на спортским приредбама у Србији.

НФИЦ размењује информације личне природе у складу са националним и међународним прописима. Поред тога, НФИЦ може, уколико је потребно, проширити размену информација и са другим органима који доприносе сигурности и безбедности.

Овај облик информативно-аналитичке делатности НФИЦ-а омогућава правовремено идентификовање, проверу и гоњење свих актера насиља на спортским приредбама. С тим у вези, на националном нивоу НФИЦ делује као информациони центар, који у свом саставу има:

- Одсек за планирање и праћење мера безбедности на спортским приредбама;
- Одсек за праћење навијачких група и размену информација о спортским приредбама.

Поред наведених организационих јединица и посебних одељења, у оквиру МУП-а се преплићу надлежности и других јединица које нису искључиво задужене за сузбијање насиља и насилничког понашања на јавним скуповима и спортским приредбама.

Њихова делатност се односи на прикупљање и дистрибуцију информација посебним одељењима МУП-а која су надлежна за сузбијање других врста криминалитета, пружање стручне помоћи, уступање одређеног броја полицијских припадника из посебних јединица полиције (Жандармерија) за обезбеђивање јавних скупова и спортских приредаба итд.

Правни оквири за делатност полиције успостављени су Законом о полицији као посебним законским актом који регулише ову правну област.¹⁹ У његовим одредбама су прецизиране врсте и садржаји полицијских послова и полицијских овлашћења. У општим одредбама је одређен делокруг полиције која „обавља законом утврђене полицијске и друге послове, пружа подршку владавини права у демократском друштву и одговорна је за остваривање безбедности, у складу са законом.

Обављањем полицијских послова полиција свима пружа заштиту њихових права и слобода. Приликом пружања заштите, полиција поједина права и слободе може ограничити само под условима и на начин утврђен Уставом и законом. У Министарству се, поред полицијских послова, обављају и други законом утврђени послови“.

У вршењу својих уставних и законских надлежности полиција може предузимати различите мере. Оне су усмерене на заштиту јавне безбедности у држави. У том циљу полиција предузима хитне мере које су неопходне за отклањање непосредне опасности за људе и имовину, када те мере не могу правовремено да предузму други надлежни органи, о чему одмах обавештава те органе.

Надаље, полиција пружа помоћ органима државне управе, органима територијалне аутономије и локалне самоуправе, правним и физичким лицима у случају опште опасности изазване природним непогодама, епидемијама или другим облицима угрожавања.

Полицијске послове обављају и полицијска овлашћења користе полицијски службеници. Полицијски службеници у Министарству јесу:

- „униформисани и неуниформисани запослени који примењују полицијска овлашћења;
- запослени на посебним или одређеним дужностима чији су послови у непосредној вези са полицијским пословима и обухватају послове противпожарне заштите, издавања оружја, посебне регистрације и издавање дозвола, издавања и евиденције поверљивих идентификационих докумената, кривичних евиденција и других посебних евиденција, као и друге послове који имају безбедносни и поверљиви карактер и које министар унутрашњих послова, може овластити да обављају одређене полицијске послове“.²⁰

¹⁹ Закон о полицији ("Сл. гласник РС", бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

²⁰ Исто, Члан 4. Закона о полицији.

Полицијски послови чине окосницу и основни садржај делатности коју обављају службена лица полиције. У круг полицијских послова спадају:

- „безбедносна заштита живота, права, слобода и личног интегритета лица, као и подршка владавини права;
- безбедносна заштита имовине;
- спречавање, откривање и расветљавање кривичних дела, прекршаја и других деликата, други видови борбе против криминала и отклањање његових организованих и других облика;
- откривање и хватање извршилаца кривичних дела и прекршаја и других лица за којима се трага и њихово привођење надлежним органима;
- одржавање јавног реда, пружање помоћи у случају опасности и пружање друге безбедносне помоћи онима којима је неопходна;
- регулисање, контрола, пружање помоћи и надзор у саобраћају на путевима;
- обезбеђивање одређених јавних скупова, личности, органа, објеката и простора;
- заштита државне границе;
- извршавање задатака утврђених прописима о странцима;
- извршавање других задатака утврђених законом и подзаконским актом донетим на основу овлашћења из закона“.²¹

Министар прописује начин обављања полицијских послова и даје упутства и обавезне инструкције за њихово обављање. Притом, прописи морају бити у складу са законом, а упутства и обавезне инструкције са прописима. Полицијски послови обављају се са циљем и тако да се сваком обезбеди једнака заштита безбедности, права и слобода, примени закон и подржи владавина права. Полицијски послови се заснивају на начелима професионализма, сарадње, законитости у раду и сразмерности у примени полицијских овлашћења, као и на принципу супсидијарности, тј. рада са најмањим штетним последицама.

У обављању полицијских послова могу се примењивати само мере принуде, дакле употребљавати само средства принуде која су предвиђена законом и којима се

²¹ Исто, Члан 10. Закона о полицији.

најпрофесионалнији резултат постиже без непотребних штетних последица или губљења времена.

У оквиру послова који обухватају широку лепезу делатности усмерених на сузбијање различитих облика насиља на јавним скуповима и спортским приредбама, посебно место припада примени мера које стоје на располагању различитим субјектима који (не)посредно учествују у његовом сузбијању.

Под тим се подразумевају унутрашњи и спољашњи учесници који су надлежни за превентивно и репресивно деловање код насиља ове врсте.²² Када је реч о делатности полиције на овом подручју предвиђена је примена посебних мера за обезбеђивање јавног реда.²³

Примени ових мера мора претходити одлука Владе која се доноси у случају када другачије није могуће обезбедити јавни ред или заштитити здравље и животе људи. Тако Влада Србије може наложити министру унутрашњих послова да предузме мере којима се ограничава или забрањује кретање грађанима на одређеним местима и објектима, или се налаже њихова евакуација. Ове мере морају бити орочене, а могу да трају док трају разлози због којих су одређене.

У полицијским прописима који су интерног карактера прецизно се одређују врсте послова обезбеђења у чије оквире су смештени полицијски послови и овлашћења. Тако се, на пример, под пословима обезбеђења сматра предузимање потребних мера ради заштите објеката и личности од стране МУП-а, као и одржавање јавног реда и мира на подручју на коме се врши обезбеђење.

Обезбеђење може бити: редовно, ванредно и посебно.²⁴ *Редовно обезбеђење* врши се ради заштите одређених објеката или личности. Које ће се личности обезбеђивати и који објекти, као и начин и обим обезбеђења, одређује старшина подручне полицијске управе која врши обезбеђење.

Полицијски службеници који врше обезбеђење се не смеју удаљити од објекта или личности које обезбеђују, осим:

- „када у непосредној близини објекта треба спречити извршење тежих кривичних дела или ухватити извршиоца затченог на извршењу таквог кривичног дела;

²² Нешић М., *Менаџмент спортских догађаја*, Факултет за спорт и туризам, Нови Сад, 2007, стр. 11.

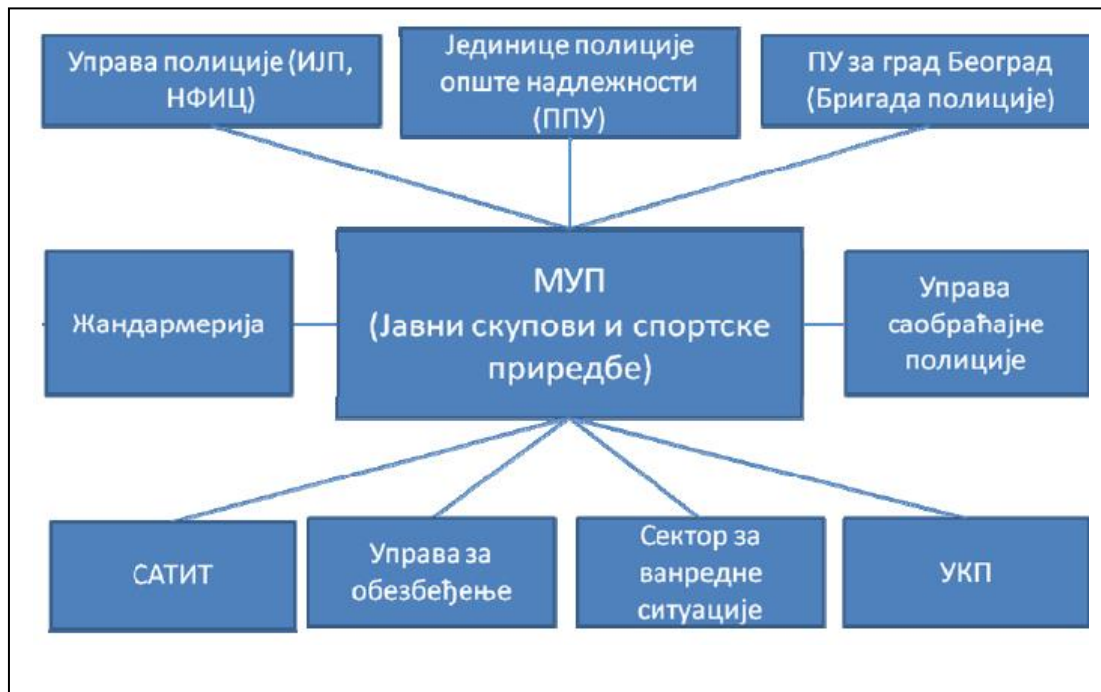
²³ *Безбедност*, Београд, бр. 1, (2012), стр. 28.

²⁴ *Приручник из тематске области – Организација, послови и овлашћења полиције (за интерну употребу)*, МУП Републике Србије, Београд, стр. 26.

- када непосредног старешину треба обавестити о догађају који озбиљније угрожава ЈРМ или објекат који обезбеђује;
- у случајевима опште опасности“.²⁵

Старешина који врши обезбеђење дужан је да изради план обезбеђења и да за полицијског службеника који врши обезбеђење одреди конкретне задатке. Поред тога, замена полицијских службеника врши се на месту обезбеђења, где полицијски службеник из претходне смене упознаје новог са подацима важним за извршење задатка.

Поред тога, прописано је да непосредни старешина треба да упозна полицијске службенике са службеним задацима и да провери да ли су они психофизички способни за обављање полицијских послова. Ако се појави претпоставка да је полицијски службеник под утицајем алкохола или других омамљујућих средстава, онда се он мора подвргнути тестирању.

ШЕМА 2: Организационе јединице МУП – а које учествују у обезбеђењу јавних скупова и спортских приредби

²⁵ Ибид, стр.26

Ангажовање полиције и њених посебних јединица на пољу сузбијања насиља и недоличног понашања на спортским приредбама и јавним скуповима представља сложену и високоризичну делатност. Посебну околност чине ситуације у којима се одржавају скупови који не уживају подршку већег дела грађанства.²⁶

4.2. Мера безбедности (заштитна мера) „Забрана присуствовања одређеним спортским приредбама“ и овлашћења полиције на сузбијању насиља на спортским приредбама

Поред откривања и доказивања кривичних дела и прекршаја из ове области, полицији је дат још низ овлашћења и надлежности превентивног и репресивног карактера које Закон о полицији није прописао.

Прописано је да Министарство унутрашњих послова приликом одржавања спортских приредби повећаног ризика може да наложи предузимање свих потребних мера за спречавање насиља и недоличног понашања гледалаца, а нарочито да: наложи групама навијача кретање одређеним правцем приликом доласка, односно одласка из спортског објекта; наложи организатору спортске приредбе отклањање уочених недостатака спортског објекта или пропуста у организацији посебно ако се ради о уоченим недостацима у току спортске приредбе, а који у значајној мери могу угрозити безбедност учесника спортске приредбе; спречи долазак у место одигравања спортске приредбе или забрани улазак на спортску приредбу, односно удаљи са спортског објекта лице из чијег се понашања може закључити да је склоно насилничком и недоличном понашању.

Када је реч о улози полиције у спречавању и сузбијању насиља на спортским приредбама, она се може посматрати у контексту амбивалентног и деликатног задатка полиције да, у складу са законом, поштује и пружа заштиту, али и ограничава права људи на слободу окупљања.²⁷ Успешно остваривање такве улоге полиције у демократском друштву подразумева неколико важних претпоставки.

Пре свега, неопходно је да полицијски руководиоци добро познају и разумеју суштину права на окупљање, пројектни карактер спортских приредби и сопствену улогу и одговорност у вези са том врстом јавног окупљања грађана. Од њих се, такође,

²⁶ *Ревизија за безбедност*, Београд, бр. 4, (2010), стр. 342.

²⁷ Милидраговић Д.; Милић Н., Непосредна опасност по живот као посебан услов за употребу ватреног оружја, *Безбедност*, год. (53), бр. 2, 2011, стр. 198.

очекује да буду адекватно оспособљени и припремљени за законито и легитимно, ефективно и ефикасно поступање приликом обезбеђења те врсте јавних скупова.²⁸

У пракси се јавља читав низ проблема у раду полиције приликом обезбеђења спортских приредби како на стратешком, тако и на оперативном нивоу. Проблеми се јављају како унутар државе, тако и у области међународне полицијске сарадње.²⁹

²⁸ Стевановић О., Модели организационе структуре полиције за спречавање и сузбијање насиља на спортским приредбама, *Безбедност*, год. (54), бр. 1, 2012, стр. 128.

²⁹ Симоновић О., Истраживање ставова припадника криминалистичке полиције МУП-а Републике Србије о стратешком приступу сузбијања криминала, *Безбедност*, год. (53), бр. 1, 2011, стр. 9.

V. ОБАВЕШТАЈНИ РАД УСМЕРЕН ПРЕМА НАВИЈАЧКИМ ГРУПАМА

Да би се успешно могло испланирати обезбеђење спортске приредбе мора се прикупити и анализирати веома велики број информација. Један део тих информација се односи и на навијаче. Прикупљање података везаних за навијаче јесте један од најкомплекснијих послова на добијању информација у вези спортских приредби.

Веома је битан податак колики ће број навијача бити на утакмици, да ли су они организовани, да ли су насилног карактера, да ли имају намеру да се сукобе са другим навијачким групама, јер се на основу тих података планирају полицијске снаге и друге пратеће службе. Бројни су методи коришћени у спречавању и сузбијању насиља од стране навијача.

Један од кључних метода је коришћење тајних операција, односно инфилтрирањем полицијских службеника у хулиганске групе. Овај метод је посебно постао занимљив осамдесетих година XX века, када су наведене групе постале организоване криминалне групе које су викендом навијале за своје клубове а затим су ван стадиона извршавале најтежа кривична дела.

Информације добијене овим методом се могу оценити као најквалитетније, најпоузданије и у сваком погледу полицији највише користе у свом раду. Међутим, овај метод има своје недостатке због којих би у свакој конкретној ситуацији требало проценити да ли да се примењује. Прво, треба се извршити селекција кандидата из редова полицијских службеника који су психички и физички спремни, да на добровољној бази учествују у овом методу.

Погрешна селекција кандидата би могла да негативно утиче на извршење задатка. Друго, свака грешка, да ли инфилтрираног полицијског службеника или неког другог из полицијске организације би могла да доведе у опасност и сам живот полицијског службеника.

Треће, за овај метод су потребна посебна новчана средства јер инфилтрирани полицијски службеник мора у неким ситуацијама потпуно да промени начин живота (возило, облачење, адресу становања).

Четврто, да би се дошло до битних информација мора се прићи вођама навијачких група, што није уопште лак задатак и који може потрајати један дужи временски период, неколико месеци до неколико година, за шта данас полицијске снаге

често немају времена због бројних задатака који су постављени испред њих. Опет треба напоменути да сваку конкретну ситуацију треба проценити да ли је овај метод адекватан.

Данас, један од главних метода путем којих полиција долази до информација о навијачима јесте коришћење полицијских службеника који се у жаргону називају „осматрачи“ (споттерс). Систем „осматрача“ је замишљен да сваки полицијски службеник који обавља ту делатност буде повезан за одређени клуб. Његов задатак је да идентификује и надгледа хулигане одређеног клуба, поготово када путују на гостујуће утакмице.

Ови службеници остварују блиске везе са својим локалним клубовима, са вођама навијачких група, као и са регистрованим хулиганима. Овакав систем је најразвијенији у Великој Британији где је основана Национална обавештајна јединица за фудбал (НФИУ). Све податке које су „осматрачи“ прикупили на терену достављају се наведеној јединици.

НФИУ координира прикупљање и достављање обавештајних података и прослеђује их, по потреби, другим полицијским јединицама у Енглеској и Велсу. Ова јединица има висок ниво сарадње са другим сличним јединицама и доставља им потребне информације. Сличне јединице данас постоје у Немачкој и Холандији. У припреми за одређени спортски догађај јединица сакупља информације о путовањима навијача из више извора, укључујући цивилне авио компаније и друга саобраћајна предузећа.

Поред „осматрача“, јединица користи и мобилне официре за везу, чији је задатак праћење навијача на гостовањима у земљи и иностранству и задужени су за³⁰:

- прослеђивање информација о навијачима за које се очекује да ће извршити неки акт насиља;
- откривање или, уколико је могуће, индентификовање већ познатих хулигана, укључујући место њиховог окупљања и смештаја на путовањима, и
- спречавање могућег нарушавања јавног реда на местима где се навијачи окупљају.

³⁰<http://people.exeter.ac.uk/watupman/undergrad/rowlands/policingncis.htm>, датум посете: 01.04.2020. године.

Савремене технологије су такође веома битан део полицијске борбе против хулиганизма. Сви већи стадиони у Европи су покривени видео надзором, путем којег се могу идентификовати хулигани, вође група и сваки незаконит акт навијача.

Поједини стадиони, као што је на пример Олд Трафорд, имају посебне полицијске контролне собе за надгледање дешавања, како на стадиону, тако и у околини стадиона. Да би се допунио видео надзор са стадиона полицијски службеници у цивилу користе видео камере за снимање, у гужви ван стадиона, сваког ко испољава сумњиво понашање.

Један од начина видео надзора је специјално возило за снимање названо „хуливан“. Ово возило поседује велики број камера и може послужити као и полицијске контролне собе на стадионима. Сlike и видео снимци сакупљени горе наведеним методама се скупљају у базу података како би тренутно могле да се доставе другим службама. Базе података су веома битне у супротстављању хулиганизму.

У њима би требало да се налазе евидентирана сва лица која су укључена, или се сумња да су умешана у хулиганизам. Информације сачуване у бази података могу се поделити са другим иностраним полицијским организацијама како би и оне знале извршиоце или лица за која се сумња да имају везе са кршењем закона у вези фудбала. Обавештајни подаци се достављају другим полицијским организацијама по утврђеној процедури, у складу са препоруком Савета Европе број Т-РВ/97/1³¹. Том препоруком извршена је класификација навијача следећим редоследом:

- категорија А - мирни, истински навијачи;
- категорија Б – навијачи код којих постоји ризик да нарушавају јавни ред, посебно у ситуацији када су под утицајем алкохола, и
- категорија Ц – насилни навијачи или вође навијача.

Поред акције у оквиру Савета Европе свака земља би требало да потпише међусобне билатералне уговоре ради конкретизације решавања проблема, поготово у погледу кривичног гоњења хулигана, њиховог изручења или забране напуштања земље како би се спречио одлазак на утакмице ради учествовања у насиљу или организацији насиља.

³¹http://www.coe.int/t/dg4/sport/Resources/texts/sprec97.1.memotrv_en.asp#TopOfPage, датум посете: 01. 04. 2020. године.

Први корак за успешно супротстављање насиљу, поред доношења адекватне законске регулативе, јесте јачање свести о потреби за организованом акцијом државе, која мора бити заснована на мултиагенцијској сарадњи, неопходној како за превенцију тако и за репресију.

Ако прихватимо принцип „да би проблем решили морамо га упознати“, научна анализа је предуслов за дефинисање ефикасних мера спречавања и доказивања кривичних дела насиља. Резултат превенције и репресије директно зависи од резултата научне анализе.³²

³² Ђурђевић З.; Вуковић С.; Радовић Н., Насиље уличних криминалних група, НБП: Журнал за криминалистику и право, бр. 1, 2013, Београд, стр. 35.

VI. ПРЕВЕНТИВНЕ МЕРЕ У ОДНОСУ НА ДОГАЂАЈ

Приликом организације спортског догађаја мора се водити рачуна о што мањем присуству алкохола на спортском објекту или око њега, због познате чињенице да алкохол повећава вероватноћу настајања насиља. Већ поменути члан 18. Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, дефинише забрану продаје или конзумирања алкохолних пића на спортским објектима у Републици Србији.

Остала освежавајућа пића могу се продавати на спортском објекту, али у одговарајућој, прилагођеној амбалажи, рецимо у пластичним чашама. Такође, веома је битно да се забрани улаз гледаоцима који на спортски објекат покушавају да уђу у очигледно алкохолисаном стању.

Што се тиче забране уласка на стадион она се мора односити и на навијаче који су у ранијем периоду учествовали у насиљу или недолично понашању. Забрана се може односити само за једну утакмицу, до краја сезоне, или у екстремним ситуацијама доживотној забрани уласка на одређени спортски објекат. Да би се спречили улазак насилних навијача неки европски клубови, приликом уласка на спортски објекат, од њих одузимају годишње претплатне карте или на други начин обустављају важење тих карата.

Како би се спречили насилни инциденти, редарска служба би требала да спречи улазак у спортски објекат хулигана и потенцијалних хулигана (очигледно пијаним лицима). Приликом уласка на стадион предузимањем прегледа лица и ствари (торбе, ранчеви, навијачка опрема) смањује се могућност уноса било којег оружја на спортски меч.

Преглед лица може се вршити непосредно од стране редарске службе, ручним метал детектором, а на већим спортским приредбама (олимпијаде, светска првенства) и посебно намењеним рендген уређајима. Све предмете који се пронађу код навијача, а није дозвољен њихов унос на спортски објекат, редарска служба ће их привремено одузети, а затим након завршетка меча, приликом изласка, вратити власницима.

У случају да се пронађу предмети које уопште није дозвољено држати (ватрено оружје, хладно оружје, опојне дроге), позваће се полиција која ће преузети лице и наставити рад на даљем утврђивању чињеница.

Сваки спортски догађај би морао да се медијски покрије, не у смислу рекламе да би се продало што више улазница, него покретања кампање која има за циљ едукацију гледалаца и извођача о могућим санкцијама предвиђеним за насиље на спортским приредбама. Такве кампање могу да подигну ниво свести код гледалаца о свом понашању.

За пример, могу се навести статистички подаци колико је навијача осуђено на затворске казне због насиља или колико су високе новчане казне изречене од стране суда или судија за прекршаје. Свест о последицама може смањити број инцидената или озбиљност инцидената када до њих дође. Предуслов за овакав вид кампање јесте одговарајућа казнена политика судова везана за акте насиља на спортским приредбама.

У неким ситуацијама, када је то могуће, треба размишљати и о промени локације одређеног спортског догађаја или о промени времена његовог одржавања, ако се поседују информације о могућности настајања насиља. Пример може бити одигравање фудбалских утакмица клубова Црвене звезде и Партизана, где се увек води рачуна да оба тима истог дана не буду домаћини утакмица, због близине стадиона и увек постојеће опасности настајања насиља између њихових присталица³³.

³³ http://en.wikipedia.org/wiki/Crime_prevention_through_environmental_design, датум посете: 01.04.2020. године.

6.1. Превентивне мере у односу на запослене који учествују у организацији манифестације

Када се говори о овој врсти превентивних мера онда се мисли на полицију, редарску службу, запослене на спортским објектима, чланове управе клубова и друго особље укључено у организацију спортског догађаја. Све службе укључене у организацију спортских догађаја требало би да успоставе заједнички штаб ради брзе и ефективне размене информација између различитих субјеката (полиција, хитна помоћ, ватрогасци, редарска служба, особље спортског објекта).

Штаб ће боље функционисати ако је у њега укључен по један члан из сваке службе која учествује у организацији. Место штаба би требало да буде безбедно од потенцијалних опасности (нпр., пожари, немири).

При организацији спортских догађаја пожељно је да наведене манифестације обезбеђује искусно, утренирано особље, које ће знати да прилагоди своју активност новонасталој ситуацији. То је веома битно јер не постоје два идентична догађаја. Због тога, примењене тактике за превенцију навијачког насиља морају бити флексибилне.

Полиција мора разумети понашање навијача како би избегла могуће конфротације. Проактивни контакт са гледаоцима може помоћи полицији да остваре наведени задатак. Полицијски службеници би требали да препознају када треба интервенисати а када да пусте публику да се сама смири како се ситуација не би погоршала исхитреним потезима.

Поред наведеног, сво особље укључено у организацију морало би у потпуности да зна своје обавезе и бити упознато са плановима за непредвиђена дешавања, у случају да превентивни напори пропадне. Неке полицијске јединице или појединци (код нас жандармерија) имају више искуства у обезбеђењу спортских догађаја, док је за друге потребна додатна обука. Практична обука може да помогне неискусном особљу да се боље избори са стресним ситуацијама и агресијом навијача и помогне организаторима да идентификује проблеме везани за комуникацију и кадрове.

У неким ситуацијама велики број униформисаних полицијских службеника је можда непотребан, у другим ситуацијама одређени ниво видљивости може пружити ефекат одвраћања навијача. Некада је довољно да полиција позиционира више припадника на самом улазу да би се спречило насиље. Повећана видљивост може бити посебно ефикасна код високо ризичних догађаја.

За случај да превентивне мере не дају одговарајуће резултате, неопходан је план за предузимање реактивних мера као одговор за насилне појединце или групе навијача. У неким ситуацијама реактивна тактика можда неће спречити насиље већ га може и поспешити. Претерана употреба средстава принуде може да изазове и истинске навијаче да стану у одбрану хулигана и да се једна релативно једноставна интервенција учини сложеном³⁴.

³⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Crime_prevention_through_environmental_design, датум посете: 01.04.2020. године.

VII. ЕВРОПСКО ПРАВО-СПРАЗУМИ И ПРОПИСИ О СПРЕЧАВАЊУ НАСИЉА И НЕДОЛИЧНОГ ПОНАШАЊА НА СПОРТСКИМ ПРИРЕДБАМА

7.1.Европски споразум о насиљу и недоличном понашању гледалаца³⁵

Забринуте због насиља и недоличног понашања међу гледаоцима на спортским приредбама, а нарочито на фудбалским утакмицама и због последица које из тога произилазе свесне да овај проблем може да угрози начело садржано у Резолуцији (76) 41 Комитета министара Савета Европе која је позната као "Повеља о европском спорту за све", наглашавајући важан допринос спорта међународном разумевању нарочито, због њихове учесталости, фудбалских утакмица између националних и клубских тимова из европских држава с обзиром на то да и државни органи и независне спортске организације имају посебне али комплементарне обавезе у борби против насиља и недоличног понашања гледалаца, имајући на уму да су спортске организације такође одговорне за безбедност и да треба већим делом да се постарају за ваљано вођење приредби које организују.

С обзиром на то да је насиље актуелна друштвена појава са великим реперкусијама, чији се извори налазе углавном изван спорта и да спорт често представља простор за избијање насиља, решене да предузму општу и заједничку акцију како би спречиле и контролисале проблем насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама, државе чланице Савета Европе сагласиле су се следеће:

Члан 1 – Циљ споразума

1 Стране овог споразума, са намером да се спречи и контролише насиље и недолично понашање гледалаца на фудбалским утакмицама, обавезују се, у оквиру својих уставних одредби, да предузму одговарајуће мере за спровођење одредби овог споразума.

2 Стране овог споразума су дужне да примене одредбе овог споразума на остале спортове и спортске приредбе за које постоји бојазан од насиља и недоличног

³⁵ Evropski sporazum o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca, dostupan na: http://www.sio.novisad.rs/files/evropskisporazum_0.pdf, pristupljeno dana:28.09.2020.

понашања гледалаца према приликама на специфичне захтеве тих спортова и спортских приредби.

Члан 2 - Унутрашња сарадња

Стране овог споразума су дужне да ускладе политику и мере својих државних служби и других државних агенција против насиља и недоличног понашање гледалаца према приликама кроз оснивање координационих тела.

Члан 3 - Мере

1 Стране овог споразума преузимају на себе да се постарају за формулисање и примену мера предвиђених за спречавање и контролисање насиља и недоличног понашања гледалаца, а посебно:

а да се постарају да се адекватна средства за одржавање јавног реда примене као одговор на избијање насиља и недоличног понашања, како у непосредној близини стадиона, тако и унутар њега и транзитним путем који користе гледаоци;

б да олакшају уску сарадњу и размену одговарајућих информација између полицијских снага на разним локацијама које су укључене или ће вероватно бити укључене; ц да примене или, ако је потребно, да усвоје закон којим се предвиђа да кривци за прекршај који се односи на насиље или недолично понашање гледалаца буду одговарајуће кажњени или, зависно од случаја, да им се пропишу одговарајуће административне мере.

2 Стране овог споразума преузимају на себе обавезу да подстичу поуздану организацију и примерно понашање клубова навијача и да ангажују редаре из својих редова да пруже помоћ у вођењу и информисању гледалаца на утакмицама и да прате групе навијача које одлазе на гостујуће утакмице.

3 Стране овог споразума су обавезне да подстичу сарадњу, онолико колико је то законски могуће, туристичких организација од места поласка, са клубовима, организованим групама навијача и путничким агенцијама, како би спречиле потенцијалне изазиваче нереда од одласка на утакмице.

4 Стране овог споразума су обавезне да се постарају, тамо где је то неопходно, увођењем одговарајућег закона који обухвата казне због непридржавања закона или било којим другим одговарајућим средствима, када постоји бојазан од избијања насиља или недоличног понашања гледалаца, да спортске организације и клубови заједно са, када је упутно, власницима стадиона и државним органима, у складу са обавезама

дефинисаним у домаћем закону, предузму практичне мере на и у оквиру стадиона да спрече или контролишу такво насиље или недолично понашање, као и:

а) да се постарају да пројекат и физичка структура стадиона обезбеде сигурност гледалаца, да не може лако да дође до насиља међу гледаоцима, да омогуће ефикасну контролу масе људи, да имају одговарајуће баријере или ограде и да омогуће безбедносним и полицијским снагама рад;

б) да ефикасно одвоје групе противничких навијача, тако што ће групама гостујућих навијача одредити посебна места за стајање, када им је дозвољено присуство;

ц) да омогуће овакво одвајање стриктним контролисањем продаје улазница и да предузму посебне мере заштите у време непосредно пре утакмице;

д) да удаље или забране приступ утакмицама и стадионима, у оној мери у којој је то законски могуће, познатим или потцецијалним изазивачима нереди или онима који су под утицајем алкохола или наркотика;

е) да опреме стадионе ефикасном разгласном станицом, и да провере да се то у потпуности користи, ради обавештавања о програму утакмице и о другим рекламама како би подстакли навијаче да се понашају коректно;

ф) да забране да гледаоци уносе алкохолно пиће на стадионе; да ограниче и још боље, забране продају и сваку дистрибуцију алкохолних пића на стадионима, и да се постарају да сва расположива пића буду у безбедним контејнерима;

г) да обезбеде контролу како гледаоци не би уносили на стадион предмете који се могу употребити за насилне радње, или пиротехничке или сличне уређаје;

х) да се постарају да службена лица за везу сарађују са одговарајућим органима пре утакмица у вези са мерама које треба да се предузму да би се маса људи контролисала тако да се удруженим снагама наметну релевантна правила.

5 Стране овог споразума су дужне да предузму одговарајуће социјалне и едукативне мере, имајући у виду евентуалну важност средстава јавног информисања, како би се спречило насиље у спорту и у вези са њим, нарочито промовисањем спортског идеала путем едукативне и друге кампање, давањем подршке појму фер плеја, нарочито међу младима, у циљу побољшања међусобног поштовања како међу гледаоцима тако међу спортским играчима, као и подстицањем активног учешћа у спорту.

Члан 4 - Међународна сарадња

1 Стране овог споразума су обавезне да уско сарађају по питањима из овог споразума и да подстичу сличну сарадњу, према приликама, између националних спортских органа који су у то укључени;

2 Пре међународног клуба и репрезентативних утакмица или турнира, заинтересоване стране су обавезне да позову своје надлежне органе, нарочито спортске организације, да одреде оне утакмице за које постоји бојазан од насиља или недоличног понашања гледалаца. Када се одреди таква утакмица, надлежни органи земље домаћина су дужни да одрже консултације са онима којих се то тиче. Такве консултације се одржавају чим је то могуће, а најкасније две недеље пре него што треба да се одржи утакмица и оне треба да обухвате организацију, акције и заштитне мере које треба да се предзму пре, за време и после утакмице, укључујући, тамо где је то потребно, додатне мере уз оне обухваћене овим споразумом.

Члан 5 - Идентификација и третман прекршиоца

1 Стране овог споразума, придржавајући се постојећих законских процедура и начела о независности судства, су дужне да се постарају да се идентификују гледаоци који почине насилничко или друго кривично дело и да се кривично гоне у складу са одговарајућим законским поступком.

2 Тамо где је то могуће, нарочито када је реч о гостујућим гледаоцима, и у складу са важећим међународним уговорима, стране овог споразума су дужне да размотре:

а) преношење поступка против лица ухапшених због насиља или другог кривичног дела почињеног на спортским приредбама у њихову земљу у којој су настањени;

б) екстрадицију лица осумњичених за насиље или друго кривично дело почињено на спортским приредбама;

ц) трансфер лица осуђених за насилничко или друго криминално дело почињено на спортским приредбама, како би казне служили у својој земљи.

Члан 6 - Додатне мере

1 Стране овог споразума се обавезују да остваре уску сарадњу са својим одговарајућим националним спортским организацијама и клубовима и ако је упутно, са власницима стадиона, на припреми за планирање или вршење измена физичке

структуре стадиона или других измена, укључујући улазак на и излазак са стадиона, које су неопходне да би се побољшала безбедност и спречило насиље.

2 Стране овог споразума се обавезују да заговарају, где је то потребно и прикладно, постављање услова за избор стадиона који предвиђају безбедност гледалаца и спречавање насиља међу њима, посебно за оне стадионе који се користе за утакмице које би могле да привуку велике или немирне масе људи.

3 Стране овог споразума се обавезују да подстичу своје националне спортске организације да стално врше преглед својих прописа како би контролисале факторе који могу довести до избијања насиља од стране играча или гледалаца.

Члан 7 - Одредба о информисању

Свака страна је дужна да упути генералном секретару Савета Европе, на једном од званичних језика Савета Европе, све релевантне информације које се односе на законске и друге мере које она предузима у циљу испуњавања услова овог споразума, било у односу на фудбал или друге спортове.

Члан 8 - Стални комитет

1 У циљу ове конвенције, овим споразумом се оснива Стални комитет.

2 Сваку страну може на Сталном комитету да представља један или више делегата. Свака страна има један глас.

3 Свака држава чланица Савета Европе или друга држава потписница Европске конвенције о култури која није страна овог споразума може да има свог представника на овом комитету као посматрача.

4 Стални комитет може, једногласном одлуком, да позове било коју државу не-чланицу Савета Европе која није страна овог споразума и било коју спортску организацију које се то тиче, да је представља посматрач на једном или на више њених састанака.

5 Стални комитет сазива генерални секретар Савета Европе. Њен први састанак ће бити одржан за годину дана од датума ступања на снагу овог споразума. После тога ће се састајати најмање сваке године. Поред тога, састајаће се кадгод већински део уговорних страна то тражи.

6 Већински део страна чини кворум за одржавање састанка Сталног комитета.

7 Зависно од одредби овог споразума, Стални комитет је дужан да сачини и усвоји консензусом своја сопствена процедурална правила.

Члан 9

1 Стални комитет је обавезан да надгледа примену овог споразума,

- а) посебно може: а да анализира одредбе овог споразума и врши све неопходне измене;
- б) да одржава консултације са одговарајућим спортским организацијама;
- ц) да даје препоруке странама споразума у вези са мерама које треба да се предузму у смислу овог споразума;
- д) да препоручи одговарајуће мере у циљу обавештавања јавности о предузетим активностима у оквиру овог споразума;
- е) да даје препоруке Комитету министара у вези са позивом државама не-чланицама Савета Европе да приступе овој конвенцији;
- ф) да дају било какав предлог у циљу побољшања ефикасности овог споразума.

2 Да би испунио своју функцију, Стални комитет може, на своју сопствену иницијативу, да организује састанке група експерата.

Члан 10

После сваког састанка, Стални комитет подноси Комитету министара Савета Европе извештај о свом раду и о функционисању конвенције.

Члан 11- Измене

1 Измене овог споразума може да предложи нека страна споразума, Комитет министара Савета Европе или Стални комитет.

2 Генерални секретар Савета Европе прослеђује сваки предлог за измену земљама чланицама Савета Европе, другим државама потписницама Европске конвенције о култури и свакој држави не-чланици која је приступила или је позвана да приступи овој конвенцији у складу са одредбама члана 14.

3 Свака измена коју предложи нека страна или Комитет министара прослеђује се Сталном комитету најмање два месеца пре састанка на којем она треба да се размотри. Стални комитет доставља Комитету министара своје мишљење о предложеној измени већ према прилици након консултација са одговарајућим спортским организацијама.

4 Комитет министара разматра предложену измену и свако мишљење које је доставио Стални комитет и може да усвоји ту измену.

5 Текст сваке измене коју је усвојио Комитет министара у складу са ставом 4 овог члана прослеђује се странама на сагласност.

6 Свака измена која је усвојена у складу са ставом 4 овог члана ступа на снагу првог дана у месецу након истека рока од месец дана пошто све стране обавесте генералног секретара да су прихватиле ту измену.

Завршне одредбе

Члан 12

1 Ова конвенција је отворена за приступ државама чланицама Савета Европе и другим државама потписницама Европске конвенције о култури, које могу бити сагласне да се обавезу: а пуним потписом на ратификацију, прихватање или одобрење, или б потписом који подлеже ратификацији или одобрењу, након ратификације, прихватања или одобрења.

2 Документи о ратификацији, прихватању или одобрењу депонују се код генералног секретара Савета Европе.

Члан 13

1 Овај споразум ступа на снагу првог дана у месецу након истека рока од месец дана од дана када су се три државе чланице Савета Европе сагласиле да се обавезу овим споразумом у складу са одредбама члана 12.

2 Када је реч о било којој држави потписници споразума која се накнадно усагласи да се њиме обавезе, овај споразум ступа на снагу првог дана у месецу након истека рока од месец дана од дана потписивања или депоновања документа о ратификацији, прихватању или одобрењу.

Члан 14

1 Након што овај споразум ступи на снагу, Комитет министара Савета Европе може, након консултовања страна, да позове сваку државу не-чланицу Савета Европе да приступи овој конвенцији већинском одлуком, како је предвиђено у члану 20.д Статута Савета Европе и једногласном одлуком држава уговарача које имају право да буду чланови Комитета министара.

2 Када је реч о било којој држави која приступа конвенцији, овај споразум ступа на снагу првог дана у месецу након истека рока од месец дана од дана депоновања документа о приступању код генералног секретара Савета Европе.

Члан 15

1 Свака држава може, приликом потписивања или депоновања свог документа о ратификацији, прихватању, одобрењу или приступању, да одреди територију или територије на које се овај споразум примењује.

2 Свака страна споразума може касније, путем изјаве упућене генералном секретару Савета Европе, да прошири примену овог споразума на било коју другу територију која је одређена у тој изјави. Када је реч о таквој територији, споразум ступа

на снагу првог дана у месецу након истека рока од месец дана од датума пријема те изјаве од стране генералног секретара.

3 Свака изјава дата на основу претходна два става може, за сваку територију наведену у тој изјави, да се повуче путем обавештења упућеног генералном секретару. Такво повлачење ступа на снагу првог дана у месецу након истека рока од шест месеци од датума пријема таквог обавештења од стране генералног секретара.

Члан 16

1 Свака страна може, у било које доба, да откаже овај споразум путем обавештења упућеног генералном секретару Савета Европе.

2 Такво отказивање ступа на снагу првог дана у месецу након истека рока од шест месеци од датума пријема таквог обавештења од стране генералног секретара.

Члан 17

Генерални секретар Савета Европе је дужан да обавести државе чланице Савета Европе, друге државе потписнице Европске конвенције о култури и сваку државу која је приступила овој конвенцији, о:

- а) сваком потпису у складу са чланом 12;
- б) депоновању сваког документа о ратификацији, прихватању, одобрењу или приступању у складу са чланом 12 или 14;
- ц) сваком датуму ступања на снагу овог споразума у складу са чланом 13 и 14;
- д) свакој информацији која се проследи у складу са одредбама члана 7;
- е) сваком извештају према одредбама члана 10;
- ф) сваком предлогу за измену или свакој измени која је усвојена у складу са чланом 11 и датуму ступања на снагу те измене; г) свакој изјави према одредбама члана 15;
- х) сваком обавештењу према одредбама члана 16 и датуму ступања на снагу тог отказивања. Као доказ овога, доле потписани који су прописно за то овлашћени, ставили су своје потписе на овај споразум.

Сачињено у Стразбуру, дана 19. августа 1985

7.2. Препорука бр. 3/87 - „О Полицијској сарадњи“

Стални комитет: Препоручује: 1. да, у циљу обезбеђивања делотворне билатералне и мултилатералне сарадње у смислу Члана 3.1.б. и, посебно, Члана 4

Конвенције, с посебним освртом на групу сталних официра за везу (централној полицијској контакт тачци за потенцијалне проблеме фудбалског хулиганизма):

а) Стране уговорнице које нису чланице Европске заједнице, номинују официра за везу са сличним задужењима и

б) Све Стране уговорнице обавесте Генералног секретара (Савета Европе) о имену, адреси и бројевима телефона свог официра за везу, ради припреме списка са именима који ће бити послат свим владама, посебно у циљу омогућавања брзих билатералних контаката у ситуацији када се за тим укаже потреба; Да група сталних официра за везу из земаља Европске заједнице буде позвана да пошаље представника који ће присуствовати, у својству посматрача, наредном састанку Сталног комитета.

7.3. Препорука бр.1/88 - „О Саветодавним полицијским «Маркирантима»"

Стални комитет предлаже Странама уговорницама: У вези полицијске сарадње: Да у случајевима великих међународних спортских догађаја, где се страхује од насиља гледалаца, полицијске власти из земаља учесница размотре могућност коришћења саветодавних, цивилно обучених полицајаца из гостујуће(их) земље(земаља), који би помагали полицијским снагама одговорним за безбедност на утакмицама у решавању потенцијалних проблема везаних за гостујуће навијаче (нпр. помоћ у идентификацији познатих изгредника, договор о сигнализирању почетка невоља).

7.4. Препорука о коришћењу стандардних образаца за размену полицијских обавештења поводом високо ризичних спортских догађаја (Т-РВ/97/1)

Стални комитет Европске конвенције о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским догађајима, посебно фудбалским утакмицама, На основу члана 9.1.ц Конвенције; Имајући у виду чланове 1, и 3.1.б и 4 Конвенције; Позивајући се на своју Препоруку из 1988 . о полицијској сарадњи (коришћење саветодавних полицијских „маркираната“ у припреми за велике догађаје); Позивајући се на своју Препоруку из 1991. која се тиче чл. 4. Конвенције: међународна сарадња; Позивајући се на своју Препоруку о мерама које треба да предузимају организатори фудбалских утакмица и јавне власти (Препорука бр. 1/93) и мерама које треба да предузимају

организатори и јавне власти у односу на високо ризичне спортске догађаје на отвореном (Препорука бр. 1/94); Позивајући се на Конвенцију о заштити појединаца у односу на аутоматску обраду података (ЕТС 108); Позивајући се на Препоруку бр. Р(87)15 Комитета министара земљама чланицама о регулисању коришћења личних података од стране полиције; Свесни потребе појачаних мера за борбу против хулиганизма и за побољшање међународне сарадње између полицијских снага и вези са великим међународним спортским догађајима, нарочито на међународним фудбалским утакмицама и шампионатима;

Признајући да су полицијска сарадња и размена информација између полицијских снага које се брину о различитим местима кључни елемент за превентивне мере усмерене на борбу против насиља гледалаца и недоличног понашања; Констатујући да је Савет Европске уније усвоји Препоруку од 22. априла 1996. године о упутствима за превенцију и спречавање нереда повезаних са фудбалским утакмицама; Желећи да се избегне усвајање два различита текста у овој области; препоручује да стране Конвенције: 1. користе исте стандардне обрасце, дате у Апендиксу 1 уз ову Препоруку; 2. обрађују личне податке прибављене на бази ових образаца искључиво за сврхе због којих су ти обрасци и намењени; и 3. униште податке када они више нису потребни за сврхе због којих су и прибављени, а у сваком случају унутар 5 година.

7.5. Препорука бр. 2/88 - „О припремама за велике догађаје“

Стални комитет предлаже Странама уговорницама: У вези полицијске сарадње: Да релевантне полицијске власти размотре организовање семинара за руководеће полицијске званичнике о мерама за организацију контроле маса пре, током и након утакмица, пре великих (спортских) догађаја.

VIII. УЛОГА ДРЖАВНИХ ОРГАНА И ДРУГИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У СУЗБИЈАЊУ НАСИЉА НА СПОРТСКИМ ПРИРЕДБАМА И ЈАВНИМ СКУПОВИМА

Феномен насиља и насилничког понашања у сфери спортских приредаба и јавних скупова захтева одлучан одговор државе. Под тим се подразумева укључивање свих релевантних државних органа и институција чије активности обухватају проактивни и реактивни начин реаговања у сузбијању насиља и кажњавање његових актера.

Изградња ефикасних (државних) механизма заснована је на присутној субординацији државних органа и институција. Сходно овом принципу, приступило се установљењу разгранате шеме државних органа који учествују у сузбијању насиља сваке врсте, а посебно у области спортских приредаба и јавних скупова.

Шема државних органа и институција заснована је на утврђивању њихове стварне, месне и функционалне надлежности. Притом се надлежност одређује у оквирима важећег материјалног и процесног законодавства.

Поштујући унутрашње правне прописе, све надлежне државне органе који су укључени у борбу против насиља на спортским приредбама и јавним скуповима можемо поделити на следеће:

- Полиција;
- Тужилаштво;
- Суд.

С обзиром на чињеницу да се спортске приредбе и јавни скупови одржавају у предвиђеном времену и одређеном локалитету које одреде њихови организатори уз одобрење надлежних државних органа, њихово учешће у обезбеђивању јавног реда и мира је предвиђено. То се првенствено односи на: политичке странке, удружења грађана, спортске клубове и др. Наведени субјекти активно учествују у сузбијању насиља и недоличног понашања на јавним скуповима или спортским приредбама који се одржавају у њиховој организацији.

Насиље на јавним скуповима деведесетих година у Србији није представљало изолован феномен. Напротив, током ових година забележени су примери лакших облика вршења насиља и насилничког понашања на јавним скуповима организованим од стране појединих политичких партија и покрета.

Међутим, један од важнијих датума у историји насиља на јавним скуповима у Србији представљају догађаји који су се одиграли 5. октобра 2000. године. Они су довели до промене власти и успостављања другачијег друштвено-економског поретка у земљи.

Важан датум у сфери вршења насиља на јавним скуповима у Србији представљају догађаји поводом једностраног проглашења независности Косова и Метохије у Приштини. Протести су праћени отвореним сукобима између демонстраната и полицијских снага у којима је повређено више десетина људи.

Према извештајима водећих медијских кућа у Србији, резултат јавних окупљања поводом једнострано проглашене независности Косова и Метохије огледао се у великој материјалној штети, повредама учесника скупа и припадника полиције, као и смртном исходу једног младог човека.

На основу анализе дешавања на јавним скуповима у Србији, како за време постојања *ex* Југославије, тако и након њеног државног осамостаљења, можемо констатовати да вршење насиља на јавним скуповима у Србији представља безбедносни ризик, изазов или претњу правном поретку.

„Зборови, демонстрације и друга окупљања грађана на отвореном простору пријављују се државном органу, у складу са законом. Слобода окупљања може се законом ограничити само ако је то неопходно ради заштите јавног здравља, морала, права других или безбедности Републике Србије“.³⁶

Безбедносни ризици јавних скупова огледају се у самом присуству великог броја људи повезаних жељом за остварењем заједничких циљева како би се постојеће стање у друштву могло променити.

Процену степена ризика једног скупа врши полиција, те у складу са тим даје или ускраћује одобрење за одржавање пријављеног јавног скупа. Међутим, за већину јавних скупова њихови организатори нису тражили званично одобрење. Напротив, у готово свим случајевима избијању демонстрација или митинга није претходила њихова пријава тако да није било могуће утврдити, са безбедносног становишта, да ли они представљају ризичне скупове.

³⁶ члан 54. Устава Републике Србије.

8.1. Улога организатора јавног скупа или спортске приредбе

Организовање јавних скупова и спортских приредаба подлеже вишеструкој одговорности која стоји на страни субјеката који ове скупове организују. Они преузимају бригу о свим неопходним елементима који су од важности за несметано одржавање најављеног и одобреног јавног скупа или спортске приредбе.

Међутим, у актуелним законским и подзаконским прописима проналазимо детаљније регулисање улога и одговорности на страни организатора спортских приредаба у односу на остале облике организованог јавног окупљања грађана. Овакво стање је последица посебног третмана спортских приредаба које су предмет вишеструког правног регулисања у нашој земљи.

Шета 1: Државни органи и друге организације које учествују у обезбеђењу јавних скупова и спортских приредби

Све прописе у области правног регулисања безбедности, посматрано кроз улогу организатора спортских приредаба, можемо сврстати у три категорије.

1) Међународне прописе чине:

- Правилник о безбедности и сигурности УЕФА

2) Унутрашње (националне) прописе чине:

- Закон о спорту

- Закон о окупљању грађања
- Закон о спречавању насиља и недоличног понашања

3) Интерне прописе ФСС чине:

- Правилник о безбедности и сигурности на фудбалским утакмицама
- Правилник о именовању и оспособљавању комесара за безбедност
- Правилник о лиценцирању клубова
- Евидентирање и анализа безбедносних догађаја и појава.³⁷

Код сузбијања насиља на спортским приредбама у нашој земљи, важно је указати на правне оквире које је ФСС поставио у погледу одговорности организатора спортских приредаба (фудбалских утакмица). Под тим се подразумева установљење Комесара за безбедност, као посебног органа коме је у надлежност дато старање о одржавању неопходног нивоа безбедности свих учесника спортске приредбе. Делокруг и садржаји послова који су додељени Комесару за безбедност одређени су општим и посебним прописима ФСС.

Начелно је предвиђено да у круг субјеката који носе одговорност за кршење одредаба Дисциплинског правилника ФСС спада и Комесар за безбедност (члан 6).³⁸

Безбедност и сигурност свих учесника на фудбалским утакмицама предмет је посебног регулисања у оквиру истоименог Правилника ФСС.³⁹

Овим Правилником се утврђују садржај и облици безбедности свих субјеката који учествују у организовању и спровођењу фудбалских такмичења. Правилник наводи организационе мере које имају за циљ осигурање безбедности и сигурности на стадиону и око њега, пре, током и после сваке утакмице у одређеном такмичењу.

Предвиђене су посебне мере за спречавање насиља и недоличног понашања на фудбалским утакмицама кроз:

- „јединствено поступање у примени безбедносних мера и активности на подручју Фудбалског савеза Србије, у свим степенима такмичења и у складу са одговарајућим прописима;

³⁷ Програм обуке комесара за безбедност („Службени лист ФСС-Фудбал“, бр. 8/12).

³⁸ Дисциплински правилник ФСС („Службени лист ФСС-Фудбал“, бр. 2/07).

³⁹ Правилник о безбедности и сигурности на фудбалским утакмицама („Службени лист ФСС-Фудбал“, бр. 2/07).

- сарадњу фудбалске организације са свим субјектима система безбедности, а нарочито са надлежним органом унутрашњих послова инспекцијама и другим органима и организацијама који су задужени за остваривање безбедносних задатака;
- организовано предузимање превентивних мера и активности којима се ефикасно спречава угрожавање живота људи и имовине;
- доследну примену закона и других прописа којима се уређују безбедносна питања, а нарочито прописа фудбалске организације којима се конкретније утврђују обавезе и начин организовања такмичења и фудбалских утакмица, који гарантују безбедност свим учесницима такмичења и гледаоцима који присуствују утакмицама“.⁴⁰

Поред наведених мера, у циљу превентивног деловања и смањења ризика избијања насиља и недоличног понашања гледалаца, клубови су дужни да:

- „подстичу организовање и спортско понашање клубова својих навијача;
- остварују сарадњу са клубовима својих навијача и иницирају одређивање редара из њихових редова, ради пружања помоћи организаторима спортских приредби у одржавању реда;
- остварују одговарајуће информисање својих навијача (састанци са навијачима, издавање билтена и др.);
- координирају активности са клубовима својих навијача приликом одласка на спортске приредбе на којима су ти клубови и њихови навијачи гостујући;
- предузму друге мере и активности у складу са законом, прописима донетим на основу закона и прописима ФС Србије“.⁴¹

Правилником су предвиђени могући облици испољавања насиља и недоличног понашања на спортским приредбама. Они се сведе на различите врсте физичких обрачуна учесника на фудбалској утакмици, изазивање мржње или нетрпељивости, употребу алкохола или опојних дрога, физичко уклањање заштитних препрека, уношење пиротехничких средстава, хладног и ватреног оружја и др.

⁴⁰ Члан 3. Правилника о безбедности и сигурности на фудбалским утакмицама

⁴¹ Члан 4. Правилника о безбедности и сигурности на фудбалским утакмицама

На основу процене степена угрожавања безбедности свих учесника на спортској приредби (фудбалској утакмици), у такмичењима ФИФА, УЕФА, Супер и Прве лиге, извршена је њихова категоризација на утакмице високог и нормалног ризика. *Високоризичне утакмице* се односе на утакмице које се играју међу ривалским клубовима, чиме се повећавају изгледи за наступање нереда и насиља непосредно пре, за време и након њеног окончања.

Поред тога, у групу утакмица високог ризика се сврставају оне које таквима прогласи УЕФА и ФСС. Под утакмицама *нормалног ризика* сматрају се све утакмице које не припадају категорији високоризичних утакмица. Овде се оставља пуно простора за произвољно тумачење наведене границе, што може довести до дијаметрално супротних ефеката у области употребе „дозвољених“ средстава за сузбијање насиља и недоличног понашања на фудбалским утакмицама.

Зато је препоручљиво утврдити прецизније критеријуме чијом применом би се могли постићи знатно бољи ефекти у пракси сузбијања ове врсте насиља. У том смислу је неопходно указати на потребу константног откривања индикатора насиља и недоличног понашања на спортским приредбама.

Под индикаторима се подразумевају искуствени објекти стварности на којима се наведена појава, кроз одређене облике испољавања (физички напад на учеснике спортске приредбе и др.) најизразитије манифестује.⁴²Разматрање улоге и дужности организатора спортске приредбе тј. фудбалске утакмице на подручју сузбијања насиља на фудбалским утакмицама, мора бити базирано на конкретним правима и дужностима субјеката који су надлежни за обезбеђивање утакмице.

Уопштено посматрано, фудбалски савези, клубови и други субјекти у остваривању безбедности, надлежни су за предузимање посебних мера физичко-техничког обезбеђења ради чувања и обезбеђења објеката и друге имовине, спречавања и откривања свих појава и понашања која могу угрозити безбедност људи и имовине, као и предузимање других мера и активности којима се обезбеђује несметано одигравање фудбалске утакмице.

За спровођење наведених мера могу бити коришћене услуге посебних организација (агенција) које су регистроване за вршење послова физичко-техничке заштите.

⁴² Игњатовић Д., *Праћење насиља и недоличног понашања на спортским приредбама (специјалистички рад)*, КПА, Београд, 2013, стр. 14.

Организовање јавне утакмице мора бити спроведено по правилима којима се осигурава неопходан ниво безбедности свих њених учесника. Отуда је овај поступак правно формализован и захтева испуњавање прописаних услова.

8.2. Улога тужилаштва и суда

Кривичнопроцесно законодавство Србије је претрпело суштинске промене са потпуном применом Законика о кривичном поступку из 2011. године.⁴³ Оне су довеле до увођења посебних института и нових процесних решења на подручју редовног и посебних кривичних поступака. Посматрано кроз призму предузимања мера и поступака усмерених на сузбијање насиља на јавним скуповима и спортским приредбама, посебно важним можемо означити увођење тзв. тужилачког концепта истраге.

Нова концептуализација кривичног поступка доприноси поједностављеном начину његовог вођења. То је од великог значаја на претпроцесном и процесном нивоу сузбијања насиља и насилничког понашања на јавним скуповима и спортским приредбама.

Посебност тужилачке истраге огледа се у подизању ефикасности и сигурности у вођењу кривичног поступка према окривљеним лицима. „Реформисаном концепцијом у овом важном сегменту кривичног поступка дефинитивно се отклањају приговори у погледу пристрасности и необјективности судова као главних субјеката кривичног поступка пред којима се одиграва процес суђења између овлашћеног тужиоца и окривљеног као равноправних странака у том процесу“.⁴⁴

У кривичнопроцесној доктрини су присутна размимоилажења у погледу увођења тужилачког концепта истраге. Међу разлозима који иду у прилог увођењу тужилачке истраге посебно се издвајају следећи:

- „стварање нормативне основе за ефикаснији кривични поступак;
- већи степен активности јавног тужиоца;
- адекватнији начин регулисања одговорности за неефикасност истраге;

⁴³ Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11-45/13).

⁴⁴ Цинић, С.. Нека запажања, примедбе и дилеме поводом реформе кривичнопроцесног законодавства Републике Србије, *Правне теме*, Нови Пазар, бр. 2, 2012, стр. 29.

- усаглашавање кривичног процесног законодавства једне државе са савременим компаративним кривично-процесним законодавством и међународним кривичним правом;
- постигнути резултати код тужилачког концепта истраге;
- кабинетски карактер рада истражног судије;
- смањење могућности непотребног понављања доказа;
- правна природа истраге;
- допринос потпунијој реализацији основних начела кривичног процесног права⁴⁵.

Међу разлозима који су опредељени против тужилачког, односно тужилачко-полицијског концепта истраге посебно се издвајају следећи:

- „атак на међународним актима и националним законодавством загарантоване слободе и права грађана (Опасност од злоупотреба овлашћења);
- концентрација виша функција у рукама тужиоца;
- кадровски и технички потенцијал полиције и јавног тужилаштва;
- неспремност праксе“.

Поборници погрешног става да је државно-тужилачка истрага обележје адверзијалних кривичнопроцесних система превиђају да многи европски кривични поступци с једне стране регулишу истрагу која није судског карактера, а с друге стране немају адверзијалну конструкцију кривичног поступка већ је организација главног претреса слична оној која је била присутна у времену пре ступања на снагу новог Законика о кривичном поступку.

⁴⁵ Бејатовић, С.. *Тужилачки концепт истраге као једно од обележја савременог кривичног процесног законодавства у земљама бивше СФРЈ и у Србији*, Зборник радова Право земаља у региону, Институт за упоредно право, Београд, 2010, стр. 247-252.

IX. ЗАПАДНИ БАЛКАН И ЈАЗ НА КОЈИ СЕ СТАЛНО ОСВРЋЕМО

Све државе западног Балкана деле заједничке проблеме са насиљем у спорту, а нарочито када је реч о хулиганизму у фудбалу⁴⁶. Ти проблеми нарочито добијају на интезитету када клубови или репрезентације из различитих држава западног Балкана играју међусобно.

Најбољи могући сценарио је размена увреда без насиља и инцидената. Најгори сценарио у различитим облицима је: ескалација насиља, укључење полиције у разбијању нереда, тешке телесне повреде, а понекад и смрт — а понекад и присталица клуба или репрезентације. Због свих недаћа које спорт доноси државама, а пре свега полицији или мирним навијачима, приморао је извршне власти да уреде начине (правне и институционалне) сузбијања насиља на спортским приредбама. То се учинило доношењем нових закона, изменама и допунама кривичних законика, те стварањем нових институционалних механизма сузбијања насиља у спорту.

У стратешком и оперативном смислу тренутно недостаје регионални оквир сарадње у превенцији насиља у спорту на западном Балкану. Сарадња између органа за спровођење закона је углавном ад хоц, размена информација ограничена је на мечеве чији одигравање се одржава у блиској будућности или уочи високо ризичног спортског догађаја. Штавише, у стратешким документима различитих регионалних тела и иницијатива активних области јачања правосудне и полицијске сарадње недостаје приоритет борбе против хулиганизма.

Неки примери законодавног и институционалног оквира сузбијања насиља у спорту на западном Балкану:

Народна скупштина Републике Србије је 2003. године усвојила Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама. Закон је измењен у децембру 2009. године. Пре тога, у мају 2009. године оформљен је Савет за спречавање насиља и недоличног понашања у спорту чија је прва активност била израда акционог плана.

⁴⁶ Према истраживању „Медији, спорт, насиље“ у реализацији Министарства омладине и спорта и Удружења спортских новинара Србије израчунато је да на приближно сваких 136 дана убијен по један навијач у Србији, а да су све жртве и нападачи имали од 17 до 25 година. У новембру прошле године, Муниб Ушановић и Миодраг Куреш, високи званичници Фудбалског савеза Босне и Херцеговине осуђени су на пет година затвора због избегавања плаћања пореза на промет и злоупотребе службеног положаја. УЕФА је у августу 2010. године започела истрагу испитивањем Бруна Марића, хрватског судије, поводом сумњи да су поједине утакмице хрватског првенства биле намештене. Поменућемо још случајеве Бриса Татона, инцидент у Ђенови ове године, Широком Бријегу у 2009. години, те напад на путнички воз на линији Београд — Лапово

У Хрватској је 2003. године усвојен Закон о спрјечавању нереда на спортским натјечањима. Допуњен је два пута — 2006. и 2009. године. У Ођелу за јавни ред Управе полиције Равнатељства полиције делује посебна организациона јединица — Одсек за спречавање нереда на спортским натјечањима. У Хрватској су током 2008. и 2009. године начињене активности у спречавању насиља у спорту у спрези са борбом против дискриминације и расизма.

У Македонији закон који уређује ову област усвојен је 2004. године, а допуњен ове године. У последњој стратегији РЦЦ не постоји изричито наглашен приоритет борбе против хулиганизма.

Ипак, посредно можемо да успоставимо везу између главног стратешког приоритета РЦЦ у правосуђу и унутрашњим пословима — борбе против организованог криминала са различитим незаконитим спортским активностима — прањем новца, намештањем утакмица, договорањем цена. На основу извештаја ФАТФ из 2009. године, неколико спортских такмичења су идентификована као рањиве на прање новца: фудбал, крикет, рагби, трке коња, мотора и аутомобила, хокеј на леду, кошарка и одбојка.

Неколико од поменутих, а посебно фудбал и кошарка, су најпопуларнији у свим државама западног Балкана. Највише насилничких инцидената управо долази из фудбалских и кошаркашких мечева. Постоји значај РЦЦ у овој области без обзира на недостатак идентификације превенције насиља у спорту као приоритета у стратешком документу РЦЦ или у њиховом нацрту регионалне стратегије за правосуђе, унутрашњих послова и безбедности. Важност произилази због давања СЕЦИ центру једну од главних улога у продубљивању и јачању полицијске сарадње⁴⁷.

⁴⁷ http://bezbednost.org/upload/document/na_putu_prevenције_nasilja_u_sportu_savkovic_djord.pdf, датум посете: 03.04.2020. године.

9.1. Закон о спорту у Босни и Херцеговини

Члан 58.

(Сузбијање насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама)

- 1) С циљем спречавања и сузбијања насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама, Босна и Херцеговина и ентитети дужни су предузимати потребне мјере у складу с Европском конвенцијом о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно на ногометним утакмицама.
- 2) Посебним законом бит ће утврђен начин и мјере за спречавање и сузбијање насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама⁴⁸.

Хулиганизам и насилно понашање навијача је у БиХ, нажалост, једна од карактеристика навијања која, због својих негативних епилога, све чешће долази у жижу јавности. Сама реч хулиган често се приписује фудбалским навијачима који се понашају насилно.

Хулиганизам се најчешће манифестује кроз сукобе и туче супротстављених навијачких група на стадиону и изван њега, кроз сукобе навијача с полицијом, утрчавање у терен и нападање играча или судија, убацивање опасних предмета у терен, разбијање објеката изван стадиона... Хулиганизам је поготово интересантна појава која привлачи и повезује бројне људе, пре свега младе, у њиховој потрази за узбуђењем и авантуром.

Навијање у БиХ је више него у другим државама оптерећено политичким и етничким односима и сукобима. Стадион често подсећа на огледало у коме се цело друштво огледа. У посљедњих неколико година ситуација је кулминирала. Све више је сукоба између навијачких група, прекида утакмица... Последица једног таквог сукоба била је и смрт Ведрана Пуљића, младог навијача ФК Сарајево, испред широкобријешке Пецаре.

⁴⁸ Закон о спорту у Босни и Херцеговини, члан 58. Доступно на: <https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon-o-sportu-u-Bosni-i-Hercegovini.pdf>

У масовним нередима навијача Широког Бријега и Сарајева који су избили у поподневним сатима 4. октобра 2009. године у непосредној близини стадиона Пецара смртно је страдао навијач Сарајева Ведран Пуљић (24). Првобитно се сматрало да је Пуљић убијен оштрим предметом, те да је подлегао на путу према Дому здравља Широки Бријег, али је ипак дан после, обдукцијом тела, утврђено да је Пуљић упуцан.

Обдукцијом је установљено како је Пуљић смртно страдао од хица из ватреног оружја. Неколико дана након утакмице, представници Западнохерцеговачког и Сарајевског кантона на састанку у Широком Бријегу изразили су саучешће породици настрадалог навијача Сарајева Пуљића и истакли да се мора утврдити истина о околностима нереди и убиства навијача Сарајева. Међутим, још се покушавају утврдити кривци за избијање нереди и смрт Ведрана. Жалосно је да кривци још нису пронађени и ухапшени.

Низ инцидената

Три су особе ухапшене 25. септембра 2011. године у навијачким нередима током и након фудбалског сусрета између бањалучког Борца и Жељезничара који је прекинут након што су припадници специјалне полиције спречили покушај обрачуна домаће навијачке групе “Лешинари” с гостујућим навијачима.

Након што је домаћа екипа губила од Жељезничара са 0:1, у првом полувремену на терен је ушло више десетина навијача Борца, који су кренули према трибинама где су били навијачи сарајевске екипе како би се обрачунали с њима. При томе су бацали камење и запаљене бакље, а међусобни сукоб и теже последице спречили су припадници специјалне полиције.

Пола сата пре пријатељске утакмице Жељезничар – Хајдук, која се на стадиону Грбавица у Сарајеву требала одиграти 6. октобар 2011. године поводом прославе 90. рођендана сарајевског клуба, избили су велики нереди између навијача, због којих је утакмица отказана. „Торцида“ је сат пре утакмице са Жељезничаром упала на јужну трибину стадиона на Грбавици и кренула уништавати постављену кореографију домаћих навијача, а онда се сукобили с неколико њих који су се нашли на лицу места.

Полиција је окупирали стадион, чули су се пуцњи из ватреног оружја. Утакмица је отказана, а ситуација се након више од два сата смирила. Једанаест особа је повређено. У околини стадиона дошло је до опште туче навијача, а медији су јављали како је дошло и до употребе ватреног оружја.

Навијачи Жељезничара, популарни „Манијаци“, провалили су на трибине, а на терен су изашле и оклопне полицијске снаге. Запаљен је аутобус Хајдукових навијача...

Непуну године касније, 15. септембра 2012. године, уочи утакмице фудбалског првенства БиХ између Зрињског и Жељезничара, у Мостару су забележена два већа навијачка инцидента. Према речима портпарола МУП-а Херцеговачко-неретванског кантона, ненајављена група од око 50 навијача Жељезничара стигла је у Мостар те је по доласку демолирала угоститељски објект „Ултрас пуба” у којему се окупљају навијачи Зрињског. Око 13 сати догодио се и други инцидент када је већа група, вероватно навијача Зрињског, упала и уништила кафић на Булевару, ратној линији раздвајања. И овога пута интервенисала је специјална полиција.

И тако редом, из сезоне у сезону, из године у годину...

Због бројних инцидента Фудбалски савез БиХ донео је одлуку о забрани организованих путовања гостујућих навијача на утакмице, која је касније укинута. Међутим, најчешћа санкција за неред на утакмицама је новчана казна за клуб због лошег осигурања утакмице.

Очигледно је да то нема улогу у превенцији неких будућих дивљања навијача, јер та казна њих директно и не дотиче. Такође, индикативно је и то да управе клубова, вероватно из страха, често флертују с хулиганима и воде политику незамерања. Због тога се све чешће чини да навијачи више нису дванаести, већ први „играч“ клуба, који се много питају.

Иначе постоји тзв. братски однос између навијача Борца из Бања Луке познатијих као „лешинари“ и навијача Новосадске Војводине званих „Фирма“.

Братска прича између Лешинара и Фирме започиње у сезони 1989/90 приликом гостовања Борца у Новом Саду. Ево како је све то видео један од непосредних сведока, и данас врло активан на Северној трибини (конкретна имена нећемо помињати из разумљивих разлога): „Када сам тог дана стигао на стадион био сам изненађен несвакидашњим призором. Наиме, на помоћном терену се скупио већи број навијача пре утакмице и веома расположени играли су фудбал. Када сам пришао видео сам да наша прва екипа игра са њиховом . Остало ми је у сећању и то да је код Лешинара било металаца са дугом косом и војним чизмама а слична ситуација је била и код наших, с тим што је код нас било доста скинхеда“.

Бањалучани су исте сезоне узвратили Фирми гостопримство приликом гостовања Војводине у граду на реци Врбасу. За разлику од данашњих дана, када полиција прати сваки покрет навијача, ондашња гостовања су била обележена

прекомерном употребом алкохолних напитака и обавезним пљачкањем бензинских пумпи.

Треба такође напоменути да је Бања Лука и онда била изузетно вруће гостовање, тако да се тамо нису добро проводиле ни највеће навијачке групе ондашње земље. Приликом те прве узвратне посете Фирмаша Лешинарима, један од оснивача наше групе и тадашњи вођа – Шима управо је улазио у брачне воде. Како је његова будућа супруга пореклом из крајева око Бања Луке, Шима је искористио ово гостовање да се представи будућој родбини.

Да ли можете да замислите изразе лица младине родбине када је пред њих изашао будући зет, лица офарбаног у пола бело, пола црвено, са све пуним аутобусом алкохолизованих навијача Војводине иза себе? Ето, само илустративно да представимо колико дубоке трагове је ово пријатељство оставило на неке од Фирмаша.

Затим се у сезони 1990/91. поново ишло у Бањалуку код браће. Наш „добро обавештени извор“ наставља причу: „Играли смо у Бањалуци. Гостовање је имало велики утицај на мене јер то је било моје десето гостовање и тек друго даље од 200 км од Новог Сада. У један бус се натрпала јако добра екипа пуна позитивне енергије.

Имали смо два добра стајања у Хрватској, ваљда на осигејчкој или винковачкој пумпи, где се у пар наврата неприметно изнело барем 100 боксова цигара и много пива. Посао је процветао када се стигло у Бањалуку и ти боксови су продати трафикама, након чега се наставило са пијењем.

Пошто смо дошли рано, дочекао нас је мали број Лешинара и у неколико екипа смо се раштркали по граду. Написано је и неколико графита, који су и дан данас на зидовима града. Ја и млађа екипа смо са неколико Лешинара посетили хотел са играчима и они су нас заиста лепо угостили, иако је призор за обичне људе био гадан, јер смо били млади и поприлично пијани. Шведски сто је био опустошен, као и сви напици на столу а салама и мед у паковању су завршавали у џеповима „комбата“.

На утакмици је у нашем сектору било и Лешинара и заједно смо навијали са остатком Лешинара са истока. Било је и грудвања са војском на полувремену, који су се нарочито обрадовали када смо их гађали са боксовима цигара. Свега је ту било тог дана, а ја сам се још више везао за учесталу навику одласка на свако гостовање Воше, која ме држи и дан данас“.

Једна од најзабавнијих епизода овог пријатељства у том периоду је била када су наши отишли у Зрењанин да бодре Борац у финалу рукометног првенства СФР Југославије.

Ево како је то било из угла нашег очевидца: „Са неколико другара сам отишао да дочекамо браћу Вултуресе. Пре утакмице Индијанци не могу да верују да ћемо ми навијати за Борац. Ми смо првих пола сата били сами у простору за гостујуће навијаче са заставом и чекали пријатеље да стигну.

Медисон је био крцат и еуфоричан. Индијанци су певали све време и онда су са закашњењем стигли и Лешинари. На нашу велику радост, јер смо мислили да неће уопште ни стићи на меч. Одлично се навијало али и вређало. Утакмицу је ипак добио Пролетер и сви су утрчали у терен, али није било фрке. Екипа Лешинара нам је понудила превоз до Новог Сада, иако им није било успут, тако да се дружење наставило још неких сат времена“.

Избијање грађанског рата у СФР Југославији замрзло је на један период рад Лешинара. Ратишта, затвори и дрога су уклонили многе људе који су градили ово пријатељство са навијачке сцене. Контакти су престали, везе су погубљене, али бројне заједничке авантуре ових група су биле гарант да ће се пријатељство наставити када се за то стекну услови.

Први клуб из Србије који је по завршетку рата гостовао у Бањалуци био је ФК Војводина. Нове генерација навијача оба клуба обновили су пријатељство које су установили њихови претходници. Од тада, било да Борац као гост игра у Србији или Војводина у Босни и Херцеговини ови клубови нису без подршке. Такође, током сезоне обе групе угошћују једну другу и заједнички одрађују важне утакмице. У овом периоду обе групе су много утицала једну на другу у визуелном изгледу и навијању (изглед трибине, транспарената и навијачких песама).

Фирма је позната по томе да не гаји пријатељске односе са другим навијачким групама, па управо због тога братство са Лешинарима, које траје готово две деценије, представља једну од најлепших, али и обавезујућу традицију наше групе⁴⁹.

⁴⁹ Дневни аваз, 2019, године. Доступно на: <https://avaz.ba/vijesti/bih/517702/navijacki-incidenti-su-sve-cesci-u-bih-huligani-van-kontrole>, датум посете: 03.04.2020. године.

9.2. Превенција насиља на спортским догађајима у Црној Гори

Подгорица, 7. април 2015. године, Савјет за грађанску контролу рада полиције (Савјет), као независно омбудсман тело законски овлашћено да прати и оцењује примену полицијских овлашћења, исказао је интересовање за детаљном информацијом о обезбеђењу међународне фудбалске утакмице између репрезентација Црне Горе и Руске Федерације која је одржана дана 27. марта 2015. године у Подгорици.

С тим у вези обратили смо се и Фудбалском савезу Црне Горе, Црногорском Олимпијском Комитету (ЦОК) и Управи за младе и спорт Владе Црне Горе, интересујући се за њихова размишљања, анализе и стратегије, како да се озбиљније приступи превенцији и решавању проблематике нереда и насиља на спортским догађајима. ЦОК је поделио са Савјетом, врло детаљна и конструктивна размишљања у вези са том темом. У ЦОК-у превенцију, непрестану едукацију, побољшање спортске инфраструктуре, уз доследну и ригорозну примену Закона, као и његово дорађивање у складу са европском праксом, препознају као једини ефикасан пут решавања нереда и насиља на спортским манифестацијама⁵⁰.

Од маја 2007. године Црна Гора има Закон о спријечавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, усклађен са европском законодавном регулативом у тој области. Њиме су јасно прецизиране мере, надлежности и обавезе у троуглу: организатор спортског дешавања – редарска служба – Управа полиције. Нажалост, сведоци смо да и наоко безазлени пропуст једне карице у том ланцу може довести до његовог пуцања и нежељених последица. Уз то, треба уважити чињеницу да обезбеђивање сигурности на спортским објектима (а о застарелости наше спортске инфраструктуре претходних дана је било доста речи) представља процес који се непрекидно дорађује и усавршава новим сазнањима, мерама и поступцима. Због тога, свиучесници који су на задатку спречавања насиља морају бити спремни на константно упознавање са новим светским стандардима у тој области и њихову примену. Превенција, непрестана едукација, побољшање спортске инфраструктуре, те доследна и ригорозна примена Закона, као и његово дорађивање у складу са праксом, делују као једини ефикасан пут. Док не буде касно, учимо од оних који знају и који су своје знање платили болним људским жртвама⁵¹.

⁵⁰ Превенција насиља на спортским догађајима. Доступно на: <http://www.kontrolapolicije.me/node/462>, датум посете: 03.04.2020. године.

⁵¹ <http://www.cok.me/stav-cok-a-neredi-i-nasilje-na-sportskim-dogadajima-u-crnoj-gori/>, датум посете: 05.04.2020. године.

9.3.Полицијска овлашћења у Републици Словенији као средство за смањење насиља на спортским догађајима

Будући да се право на сигурност сматра основним правом човека према Уставу Републике Словеније (Гласник Републике Словеније, бр. 33/1991 са амандманима и променама), како би се осигурала сигурност појединаца и заједница, држава својим деловањем то мора да обезбеди основно право свих својих народа (грађана и других лица под својом територијом), пружајући тако мир и ред у заједници.

Мир и ред, људи који раде и стварају у мирним условима чини главно језгро права на безбедност. У доба мира то је полиција која има највећа овлашћења за постизање безбедности. Полиција доноси сигурност ради заштите значајних друштвених вредности и интереса. Јавност интереса је свака ситуација у вези са одвраћањем од претње која угрожава појединачна, неодређена група особа или заједница⁵².

Светска свест о значају безбедности током спортских догађаја преовлађују већ дуже време. Смањивање сигурности у свим контекстима је у прошлости довела до различитих трагичних догађаја који су резултирали многим смртним случајевима или људима који су задобили физичке повреде. Да би спречили насиље на спортским догађајима, "важна прекретница је представљена у Европској конвенцији о гледаоцима насиље и лоше понашање на спортским приредбама, а посебно на фудбалским утакмицама "из 1985. (Службени лист СФРЈ, 10. Августа 1990) - МП, бр. 14-34 / 1990).

Пре десет година Конвенција је замењена Конвенцијом Савета Европе о интегрисаној сигурности, безбедности 2014. године и приступ услугама на фудбалским утакмицама и другим спортским догађајима, која је још увек у процесу ратификације у Словенији. У 2018. години Министарство унутрашњих послова предложило је Влади Републике Словеније да узме у обзир поменути Конвенцију, пошто је „током протекле деценије постајало све очигледније да садржај Конвенције из 1985. године је недоследан и више не следи потребе савременог доба и, у неким аспектима, чак је супротна приступу и доброј пракси успостављене последњих година“.

Нормативни модел полицијских овлашћења у Словенији (ПТПА) је основни нормативни правни акт којим се уређују задаци и овлашћења полиције (члан 1. ЗППА).

⁵² Жаберл, М., Стручни коментар Задаци и овлашћења Закона о полицији, Љубљана, 2015

Задаци полиције су дефинисани у члану 4 ПТПА, који произилазе из њихових основних дужности.

Ти задаци су наведени на следећи начин:

- да заштите животе људи, личну сигурност и имовину;
- спречити, открити и истражити кривична и лакша дела, да открију и ухвате починиоце кривичних дела и лакших дела и друге тражене или нестале особе и предати их надлежним органима, као и да прикупљају доказе и истражују околности које су важне за утврђивање материјалне добити од прихода стечених кривичним делима и прекршајима;
- за одржавање јавног реда и мира;
- да надгледа и усмерава саобраћај на јавним путевима и др;
- да врши контролу државне границе;
- за извршавање задатака у вези са кретањем и пребивалиште странаца;
- да заштити одређене особе, просторије, зграде и околину таквих зграда и, ако законом није другачије одређено, да заштити одређене послове и поверљиве податке јавних власти;
- за извршавање задатака у случају природних и других катастрофа;
- да извршава друге задатке утврђене овим законом и другим прописима према закону (члан 4. ЗППА).

Очигледно је да су усмерени основни задаци полиције на заштиту живота, личну сигурност и имовину људи и спречавање, откривање и истрага кривичних дела и прекршаја и њихови извршиоци. Полиција је дужна да изврши све ове активности у оквиру свих појава и догађаја, укључујући и спортска окупљања.

Полицијска овлашћења дефинисана су чланом 33 ПТПА, према чему је неопходно нагласити да су полицијска овлашћења и задаци који су дефинисани законом, омогућавају полицајцима да обављају своје дужности. Међутим, требало би да буде јасно да упркос чињеници да ПТПА обезбеђује полиција са својим овлашћењима, други закони такође укључују овлашћења полицијских службеника у однос према обављању полицијских задатака (на пример, кривични Законик о поступку, Закон о прекршајима итд.).

Полицијска овлашћења морају бити утврђена законом⁵³.

Словеначки полицајцима поверена су следећа овлашћења:

- прикупља информације,
- позиви,
- издавање упозорења,
- издавање упутства,
- идентификују особе и спроводе поступке идентификације,
- издати налоге за претрес,
- спровести тајну и специфичну контролу,
- пружити идентификацију са фотографијом,
- припремите слике фото робота,
- спроводе полиграфске поступке,
- успоставити блокаде путева са контролним пунктовима,
- користити друге начине превоза, комуникације или друга средства и др.

Забрана учешћа у спортским догађајима (члан 62 ПТПА)

- став 1. члана 62. ЗППА

Ако је током спортског догађаја или у вези са спортским догађајем као предвиђено законом којим се уређује спорт (у даљем тексту: спортски догађаји) а особа је ухваћена у извршењу дела које укључује кршење закона јавни ред и мир са елементима насиља или прекршаја на основу закона којим се уређују јавни скупови или акта који укључује елементи кривичног дела са елементима насиља, а ако јесте, у с обзиром на околности, вероватно да ће наставити са извршење таквих дела, полицијски службеници могу изрећи лицу у довести у питање меру која му забрањује присуствовање спортским догађајима за а једногодишњи период.

Очекиване околности повезане за наставак таквог понашања биће посебно образложен на основу специфичног понашања лица у вези са његовим претходно понашање које је демонстрирало елементе насиља.

Став 2 члана 62 ЗППА

Након што се бавио тим делом укључујући и елементе малолетног или кривично дело из претходног става и под околности које оправдавају изрицање одговарајуће

⁵³ Нунић, М. :Стручни коментар Закона о задацима и овлашћењима полиције, Љубљана, 2015

мере, полиција службеници ће издавањем усмене наредбе на лицу места изрећи дотична особа мера која му забрањује бављење спортом догађаја. Такође могу да га фотографишу. У року који може не дуже од 24 сата, полицајци ће такође доставити писмену наредбу лице.

Писмени налог садржи податке о особи против кога је изречена мера (име, лично матични број или, за страном лице, подаци о рођењу, држављанство и пребивалиште), изречена мера, прецизирање околности које оправдавају наметање мера и изјава да ће налог бити упућен на судско преиспитивање по положају.⁵⁴

Полицијски службеници ће позвати лице да их обезбеди са адресом на којој му се може доставити писани налог. Ако полицијски службеници не проналазе особу на наведеној адреси или ако је одбије да наведе адресу, они ће му доставити налог до постављањем на огласну таблу надлежне полицијске станице, да на коју ће се посебна пажња починиоца скренути приликом издавања усмено наређење полицијских службеника.

Став 3 члана 62 ЗППА

Особа којој је мера забране присуства спортском догађају изречена мора одмах напустити место одржавања спортска манифестација. Ако се особа не придржава наредбе, полиција полицајци ће га уклонити са места догађаја. У овом контексту, предвиђено је да појединац коме је изречена мера мора напустити место забране учешћа на спортском догађају одмах. У случају да се не повинује полицијској наредби, полицијски службеници ће такву особу уклонити са места догађаја и могу такође користити друга законодавна овлашћења.

- став 4. члана 62. ЗППА

У року од 48 сати од издавања налога из ст.два овог члана, полиција ће послати лице у окружни суд код судије, који може подржати или, ако постоје околности предмета показују да услови за издавање налога нису били испуњени, поништи налог. Истражни судија ће одлучити о мерама најкасније у року од 15 дана.

На основу правне основе, полицијски службеници су дужни да пошаљу сваку изречену меру окружном суду на испитивање судија за прекршаје. У овом случају ради се о осигурању правне заштите од сваког појединца, тако да полицајци не смеју злостављати делегиране овлашћења, и у случају када превладавају услови за наметање поменуте мере који нису одговарајући.

⁵⁴ Сенчар, А. Стручни коментар Закона о задацима и овлашћењима полиције, Љубљана, 2015

Став 5. члана 62. ЗППА

Полицајац ће упутити наредбу лицу да испоштује изречену меру из првог става овог члана, да напусти спортско место без икаквог даљег одлагања. Међутим, ако особа настави са кршењем закона, полицијски службеници ће то учинити и задржати га према одредбама овог закона до спортског догађаја је завршен и остали учесници напуштају место догађаја.

Санкција или мера забране учешћа у спортском догађају је по свом садржају обично врло сличан забрањивању, обично издато противној страни да се уздржи од обраћања одређеној особи, место или подручје, док је потребно нагласити да у супротном поменута одредба је слично структурисана.

Правило судства је обимно, јер прецизира све поступке у најмањим детаљима. Такав став законодавца оправдан је страхом од мешања у људско право на слободу кретања због чега је законодавац очигледно желео да избегне несразмерност мешање у људска права путем пружања дубинских и детаљних упутстава.⁵⁵

Овлашћења која се односе на забрану учешћа на спортским догађајима и отказивање / прекид или прекид путовања су мере безбедности које словеначки полицајци користе да би смањили разне облике насиља на спортским догађајима. Свест о правима и дужности сваког појединца који учествује у спортском догађају је од суштинске важности за сигурност самог догађаја.

Полиција, стално брине о безбедности, дужна је да уклони појединца или групе које желе да поткопају и угрозе укупну безбедност на спортским догађајима из различитих разлога. Наравно, то могу учинити само помоћу моћи или мере које држава додељује својим правним нормама.

⁵⁵ Сенчар, А. Стручни коментар Закона о задацима и овлашћењима полиције, Љубљана, 2015

Х. ЗАКЉУЧАК

На основу свега наведеног можемо рећи да и поред тога што полиција има различита овлашћења насиље на различитим спортским догађајима добија све више на значају, насиље није нешто ново што се појавило скоро, него је то проблем који се јавља одавнина, постојало је и средином прошлог века а постоји и данас.

Зато сматрам да би се спречило било какво насиље на спортским догађајима прво треба донети адекватне законе који би прописали ригорозне казне за било који неред на било ком догађају у било ком спорту, а такође те законе и доследно спроводити, поготово у земљама западног Балкана где је насиље све више израженије.

Превентивне стратегије такође треба да буду дизајниране тако да одговарају локалним потребама. У Закону о изменама и допунама закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама редарске службе су добиле веома велике обавезе, али и овлашћења, првенствено овлашћења принуде.

Зато и полиција и редарске службе које обезбеђују спортски догађај морају бити спремни у сваком тренутку да реагују ако избије било који проблем, јер је то гаранција да не само одрасли дођу да посматрају утакмицу, него да првенствено буду и нека гаранција родитељима да са собом поведу и децу на утакмицу јер је управо то и сврха и циљ било које спортске игре.

ЛИТЕРАТУРА

Књиге и монографије

- 1) Алексић Ж., Јоксић И., *Откривање и кажњавање злочина у Србији*, Глосаријум, Београд, 2013
- 2) Бејатовић, С.. *Тужилачки концепт истраге као једно од обележја савременог кривичног процесног законодавства у земљама бивше СФРЈ и у Србији*, Зборник радова Право земаља у региону, Институт за упоредно право, Београд, 2010
- 3) Ђурђевић З.; Вуковић С.; Радовић Н., *Насиље уличних криминалних група*, НБП: Журнал за криминалистику и право, бр. 1, 2013, Београд
- 4) Ђорђевић Ђ., *Прекршајно право*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2010
- 5) Игњатовић Д., *Праћење насиља и недоличног понашања на спортским приредбама (специјалистички рад)*, КПА, Београд, 2013
- 6) Милетић С., *Полицијско право (прва књига)*, Полицијска академија, Београд, 1997
- 7) Милетић С, Југовић С., *Право унутрашњих послова*, Београд 2016
- 8) Милидраговић Д.; Милић Н., *Непосредна опасност по живот као посебан услов за употребу ватреног оружја*, Безбедност, год. (53), бр. 2, 2011
- 9) Нешић М., *Менаџмент спортских догађаја*, Факултет за спорт и туризам, Нови Сад, 2007
- 10) Нунић, М. :*Стручни коментар Закона о задацима и овлашћењима полиције*, Љубљана, 2015
- 11) Окиљевић, О; *Нормативна техника и методологија стварања правних норми*, Просвета, Београд, 2011
- 12) Стевановић О., *Модели организационе структуре полиције за спречавање и сузбијање насиља на спортским приредбама*, Безбедност, год. (54), бр. 1, 2012
- 13) Симоновић О., *Истраживање ставова припадника криминалистичке полиције МУП-а Републике Србије о стратешком приступу сузбијања криминала*, Безбедност, год. (53), бр. 1, 2011
- 14) Сенчар, А. *Стручни коментар Закона о задацима и овлашћењима полиције*, Љубљана, 2015

- 15) Жаберл, М., Стручни коментар Задаци и овлашћења Закона о полицији, Љубљана, 2015
- 16) Џинић, С. Нека запажања, примедбе и дилеме поводом реформе кривичнопроцесног законодавства Републике Србије, *Правне теме*, Нови Пазар, бр. 2, 2012

Правни акти (Закони, Правилници)

- 1) Службени гласник Републике Србије, бр. 51/92, 53/93, 67/93, и 48/94, Службени лист СРЈ, бр. 21/2001 – одлука Савезног уставног суда и Службени гласник Републике Србије, бр 101/2005 – др. закон.
- 2) *Службени лист СФРЈ-Међународни уговори*, бр. 9/90, од 01.03.1990. године.
- 3) Службени гласник РС, бр. 72/09.
- 4) Службени гласник РС, бр. 111/09
- 5) Гласник Републике Словеније, бр. 33/1991 са амандманима и променама
- 6) Закон о изменама и допунама закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 111, од 29.12.2009. године
- 7) Закон о окупљању грађана („Службени гласник РС“, бр. 51/92-48/94; „Службени лист СРЈ“, бр. 21/01; Службени гласник РС“, бр. 101/05- др. закон).
- 8) Закон о полицији ("Сл. гласник РС", бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)
- 9) Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама(/“Сл. Гласник РС“, бр. 67/2003, 101/2005, 90/2007, 72/2009 , 111/2009, 104/2013 и 87/2018 године)
- 10) Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11-45/13).
- 11) Програм обуке комесара за безбедност („Службени лист ФСС-Фудбал“, бр. 8/12).
- 12) Дисциплински правилник ФСС („Службени лист ФСС-Фудбал“, бр. 2/07).
- 13) Правилник о безбедности и сигурности на фудбалским утакмицама („Службени лист ФСС-Фудбал“, бр. 2/07).
- 14) Правилник о начину обављања полицијских послова („Службени гласник РС“, бр. 27/07).
- 15) *Информатор о раду МУП-а Републике Србије*, Београд, децембар 2012

Интернет литература:

- <https://fedorabg.bg.ac.rs/fedora/get/o:16125/bdef:Content/get>, датум посете: 31.03.2020. године.
- <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/983286/sportska-policija-protiv-huligana.html>, датум посете 02.04.2020 године.
- <http://people.exeter.ac.uk/watupman/undergrad/rowlands/policingncis.htm>, датум посете: 01.04.2020. године.
- http://www.coe.int/t/dg4/sport/Resources/texts/sprec97.1.memotr_v_en.asp#TopOfPage, датум посете: 01.04.2020. године.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Crime_prevention_through_environmental_design, датум посете: 01.04.2020. године.
- http://bezbednost.org/upload/document/na_putu_prevenicije_nasilja_u_sportu_savkovic_djord.pdf, датум посете: 03.04.2020. године.
- Закон о спорту у Босни и Херцеговини, члан 58. Доступно на:
- <https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon-o-sportu-u-Bosni-i-Hercegovini.pdf>
- <file:///C:/Users/Plus%20Computers/Downloads/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%20%D0%BE%20%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%83%20%D1%83%20%D0%91%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%B8%20%D0%B8%20%D0%A5%D0%B5%D1%80%D1%86%D0%B5%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%20%20%D0%9D%D0%B5%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B5%D0%BD%D0%B8%20%D0%BF%D1%80%D0%B5%D1%87%D0%B8%D1%88%D1%9B%D0%B5%D0%BD%D0%B8%20%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20S.pdf>, датум посете: 03.04.2020. године.
- Дневни аваз, 2019, године. Доступно на: <https://avaz.ba/vijesti/bih/517702/navijacki-incidenti-su-sve-cesci-u-bih-huligani-van-kontrole>, датум посете: 03.04.2020. године.
- Превенција насиља на спортским догађајима. Доступно на: <http://www.kontrolapolicije.me/node/462>, датум посете: 03.04.2020. године.
- <http://www.cok.me/stav-cok-a-neredi-i-nasilje-na-sportskim-dogadajima-u-crnoj-gori/>, датум посете: 05.04.2020. године.

САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ

Предмет истраживања мастер рада односи се на разматрање полицијских овлашћења на спортским догађајима. Циљ мастер рада јесте да се укаже на овлашћења која има полиција али и други надлежни државни органи на спортским догађајима у Србији али и у другим земљама широм европе како би спречили насиље или умањили насиље колико год је могуће.

Истраживање је било базирано основном хипотезом да је насиље на спортским манифестацијама регулисано различитим законским решењима и да се само повећаном одговорношћу организатора спортске манифестације и применом већих овлашћења полиције и ригорознијим казнама за насилнике може доћи до смањења насиља на спортским догађајима.

У првом делу рада сагледана је теоријска основа полицијских овлашћења . Полицијска овлашћења имају неке заједичке карактеристике. Прво, полицијска овлашћења се, без изузетака, утврђују законом као таква (полицијска). Значи, полицијска овлашћења се не могу утврђивати актима ниже правне снаге од закона. Посебан акценат у овом истраживању је посвећен законском приступу у Кривичном законнику РС, тј. насилничком понашању на спортској приредби или јавном скупу .

Посебно поглавље посвећено је историјату насиља на спортским приредбама. Иако се насиље на спортским приредбама, најчешће односи на фудбалске утакмице и везује за Енглеску, то данас није више правило. Та појава одавно је изашла из оквира „острва“ и постала универзална у готово читавом свету.

Четврто поглавље се бави улогом полиције на подручју спречавања насиља и недолечног понашања на јавним скуповима и спортским приредбама као и мерама безбедности. Када је реч о улози полиције у спречавању и сузбијању насиља на спортским приредбама, она се може посматрати у контексту амбивалентног и деликатног задатка полиције да, у складу са законом, поштује и пружа заштиту, али и ограничава права људи на слободу окупљања.

Предмет анализе у петом поглављу рада био је базиран на обавештајном раду који је усмерен према навијачким групама. Да би се успешно могло испланирати обезбеђење спортске приредбе мора се прикупити и анализирати веома велики број информација. Један део тих информација се односи и на навијаче. Прикупљање података везаних за навијаче јесте један од најкомплекснијих послова на добијању информација у вези спортских приредби.

Шесто поглавље се бави превентивним мерама у односу на догађај и превентивним мерама у односу на запослене који учествују у организацији манифестације. При организацији спортских догађаја пожељно је да наведене манифестације обезбеђује искусно, утренирано особље, које ће знати да прилагоди своју активност новонасталој ситуацији. То је веома битно јер не постоје два идентична догађаја. Због тога, примењене тактике за превенцију навијачког насиља морају бити флексибилне.

Предмет анализе у седмом поглављу посвећен је Европском праву и споразумима-прописима о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, док осмо поглавље објашњава улогу државних органа и других организација у сузбијању насиља на спортским приредбама и јавним скуповима.

Све државе западног Балкана деле заједничке проблеме са насиљем у спорту, а нарочито када је реч о хулиганизму у фудбалу. Ти проблеми нарочито добијају на интезитету када клубови или репрезентације из различитих држава западног Балкана играју међусобно. Истраживање у деветом поглављу је показало да се са истим или сличним проблемима насиља на спортским приредбама сусрећу све земље у блиском окружењу, пре свега Црна Гора, Босна и Херцеговина, Хрватска и Словенија.

Кључне речи: Насиље на спортским приредбама, полицијска овлашћења, обавештајни рад, превенција у односу на догађај.

SUMMARY AND KEY WORDS

The subject of the master's thesis research refers to the consideration of police powers at sports events. The aim of the master's thesis is to point out the powers of the police and other competent state bodies at sports events in Serbia and other countries across Europe in order to prevent violence or reduce violence as much as possible.

The research was based on the basic hypothesis that violence at sports events is regulated by various legal solutions and that only increased responsibility of the organizers of sports events and the application of greater police powers and more rigorous penalties for bullies can reduce violence at sports events.

In the first part of the paper, the theoretical basis of police powers is considered. Police powers have some common characteristics. First, police powers are, without exception, determined by law as such (police). So, police powers cannot be determined by acts of lower legal force than the law. Special emphasis in this research is dedicated to the legal approach in the Criminal Code of RS, ie. violent behavior at a sporting event or public gathering.

A special chapter is dedicated to the history of violence at sports events. Although violence at sports events, most often refers to football matches and is related to England, that is no longer the rule today. This phenomenon has long gone beyond the "island" and has become universal in almost the entire world.

The fourth chapter deals with the role of the police in the field of prevention of violence and misconduct at public gatherings and sports events, as well as security measures. When it comes to the role of the police in preventing and combating violence at sports events, it can be seen in the context of the ambivalent and delicate task of the police to, in accordance with the law, respect and provide protection, but also restrict people's rights to freedom of assembly.

The subject of analysis in the fifth chapter of the paper was based on intelligence work aimed at fan groups. In order to be able to successfully plan the provision of a sports event, a very large amount of information must be collected and analyzed. Some of that information also applies to fans. Collecting data related to fans is one of the most complex tasks in obtaining information regarding sports events.

The sixth chapter deals with preventive measures in relation to the event and preventive measures in relation to employees who participate in the organization of the event. When organizing sports events, it is desirable that these events are provided by experienced,

trained staff, who will know how to adapt their activity to the new situation. This is very important because no two events are identical. Therefore, the applied tactics for the prevention of fan violence must be flexible.

The subject of analysis in the seventh chapter is dedicated to European law and agreements-regulations on the prevention of violence and misconduct at sports events, while the eighth chapter explains the role of state bodies and other organizations in combating violence at sports events and public gatherings.

All the countries of the Western Balkans share common problems with violence in sports, especially when it comes to hooliganism in football. These problems are especially intensifying when clubs or national teams from different countries of the Western Balkans play each other. The research in the ninth chapter showed that the same or similar problems of violence at sports events are encountered by all countries in the immediate vicinity, primarily Montenegro, Bosnia and Herzegovina, Croatia and Slovenia.

Keywords: *Violence at sports events, police powers, intelligence work, prevention in relation to the event.*

БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Стојковић Никола рођен је 10.06.1995. године у Гњилану. Школске 2014/2015.године уписао је основне студије на Правном факултету Универзитета у Нишу, на којем је дипломирао марта 2019.године, са просечном оценом 8,73. Исте године уписао је мастер академске студије на истом факултету, на смеру унутрашњих послова. У току основних академских студија, кандидат је 2016. и 2017.године обавио стручну праксу у адвокатској канцеларији адвоката Мирјане Степић у Нишу, у трајању од по две недеље. Такође 2018.године учествовао је на семинару који је организовао Правни факултет у Нишу, у сарадњи са Параграф Лексом те исти поседује сертификат о потпуној оспособљености за основни ниво коришћења електронске правне базе Параграф Лекс . Кандидат тренутно обавља приправнички стаж за полагање правосудног испита у Адвокатској канцеларији Мирјане Степић из Ниша, од јуна 2019.године. Говори енглески и руски језик.